

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Leshon ḥakhamim

Mondshain, Zelig Tsevi

Lemberg, 605 = 1866

הרותה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9513

התורה

תורת אלהיו בלבו

לא תמעד אשוריו

(סתלים ל"ז)

התורה אורה, טוב סחרה מכל סחורה, מתנות נתנה באדם להאיר מחשבי דרכו, היא נר לרגלו ואור לנתיבתו, הוא תניד לאדם מה טוב ומה אלהים דורש ממנו, ונשמת שדי תבוננהו ותורהו לבחור בחיים. זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל עץ חיים היא למחזיקים בה ואש דת אלהי האיר חשכנו תביע דעת לאדם כמה נחשב היא אשר נשמה באפו, ונשמת שדי תחייהו תחיהו תעודתו בתבל, ורוח מבינתו יענהו כי לא לתוהו בראו, ולא תהיה אחריתו להכרית, וכי מות אדם אך מות ישרים לחיות אחרי היותו, ונדע מתורת ה' אשר תלמדנו, כי אך טוב אלהים לברי לבב החרדים לדברו, המחזיקים במעז דתו להקים להם שם טוב משמן טוב. התורה התמימה משיבת נפש האדם למנוחיכי כי לא במותו יאבד הכל אך חלקו בחיים בחיי נצח, וכי לעולם תחיה הנשמה אחרי היותה פה בארץ הנשמה אם אך טוב וחסד עשה כן אדם עלי תבל אם אך שם טוב קנה, קנה לו חיי עולם הבא, ודף צדקה אם היה ולא שם שמות בארץ ולא נתן חתתו בארץ החיים להאשים נפשו למשואות נצח, כי ישיא מות עליה בנשיאים ורוח אין, איש התהלך במתת שקר, רק תורת אלהיו בלבו ופקודיו שמה רוחו, אז אשוריו לזכר עולם יהיה צדיק, עד נצח יראה אור וישבע נעימות בימין אלהים. כאשר נאמר במדרש שמואל: שלשה שמות נקרא לאדם הזה, אחד שקרא לו אביו ואמו ואחד שקראו לו אחרים ואחד שכתוב בספר תולדת ברייתן. רבי אמר ואין אנו יודעין איזה מהן נקרא אם זה שקראו לו אחרים ואם זה שקראו לו אביו ואמו, בא שלמה ופירש ויום המות מיום הולדו. נולד אדם מונין לו למיתה מת מונין לו לחיים, נולד אדם הכל צריכין לבכות מפני שאין אנו יודעין על איזה פרק הוא עומד, מת הכל צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצא בשלום מן העולם. לשתי ספינות שהיו פורשות בים אחת נכנסת ללמין (לחוף הים) לא היו הכל שמחים בה, סקה אחד היה שם אמר חלופי הדברים אשר אני רואה זו שנכנסת ללמין והיה הכל צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצא בשלום מן הים וזו שיצאה מן הלמין לא היו הכל צריכין לשמוח מפני שאין יודעין על איזה פרק היא עומדת. כך נולד אדם הכל שמחים, מת הכל בוכין ואינו כן אלא נולד צריכין לבכות מת צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצא בשלום מן העולם. כשנולד דוד לא הרגיש בו בריה וכיון שמת הרגיש בו כל ישראל, הדא דכתיב והרד שמע במצרים כי שכב דוד, וכי מת יואב -

לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה

(סתלים קנ"ו)

לכן מה יעשה אדם חי כל עוד יתהלך בארצות החיים עליו לשמור מצות אלהיו

אלהיו ולהיות באמונה אתו כי זה כל האדם • וכשיניע למה נעשה יעמד (רמ"א
 סימן ק"א) ויתחזק במצות כוראו ולעשות כעצת המליץ להרגיל נותו גם הוא
 לבלתי השתמש במישני הגוף או לעשות כל מלאכה כי אם אשר חפץ בה השכל
 להעזר בהצלחה , ואל יאמר הן עוד היום גדול לא עת עוד האספ התאות וכי יש
 עוד ערן ועדנין להרע ולהטיב , כי הכל ימינו עלי ארץ ולא ידע אדם את יומו כדנים
 הנאחזים במצודה ורק חי חי יורה חי ולא תורה עפר ולא יגידו אמתו שוכני
 דומה • לכן אמרו חז"ל כאבות יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
 אזה מכל חי עוה"ב • אמר שם הרמב"ם בפירוש המשנה כבר בארנו שאין אחר
 המות שלמות ולא תוספת , אמנם ישלים האדם עצמו ויוסיף מעלה בעוה"ז , ואל
 זה רמז שלמה באמרו כי אין השבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה
 אבל הענין ההוא אשר ילך האדם עליו ישאר לעולם , ולזה צריך שישתדל האדם
 בזמן הקצר ולא יאבד זמנו אלא בקנות המעלות • והענין הזה עשה שלמה ע"ה
 בקהלת בשבח הרווחתו ונגותו הפסדו , ובארו שאין ריוח וקנין אחר המות מן הדבר
 אשר יבצר ממנו הנה , וזה כלו אמת • וכשתבין הספר ההוא בזאת הבחינה יתבאר
 האמת • וכן אמרו אשר א"כ מצוך היום היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום
 לעשותם ולא היום ליטל שכרן (פ"ק דע"א) ולאשר עמל וחריצות בני אדם פה בתכל
 ארצה שונות ותליפות המה , יש אשר נתן לו אלהים רוח עצה וגבורה להישיב
 מלחמה שערה , כדי תרועת שופר מלחמה יאמר האה וישמה לרעש כידון ותנת
 ולכל סאון סאון ברעש יריע , ויש שלום יעשה כי יראה מנוחה כי טוב , אזהב
 שלום ורודפהו • ויש יועץ חכם חרשים לפני מלכים יתיצב ויכן בחסד כסאם
 כי יחק משפטי צדק , ויש אשר הריחו אלהים ברוח דעת ללמד תועים ביה , ויש
 כל היום יחרוש ישדר ויפלה אדמתו • ויש יסתר ארץ כי ראה כי טוב סחרה ואתנה
 כנען הוא בידו מאוני מרמה • וכנהה רבים ושונים הדרכים ממעשי אנוש ותחבולותיו
 ומאשר לב האדם אף מצער הוא בכל זאת לא יקיפו רחבי ארץ מחשביותו מוזמותיו
 תחבוליותיו תשוקותיו ומאוי וסעיפי סעיפיהמה מלא רוח כל קרבו אשר קרב יערכו
 עמו וכליותיו לא יכלו ולא יתמו לכסוף משכיות תכל אשר כלא יכלו , ובכל זאת
 בלתי ונכספה נפשו אליהם , וכאשר ברא אלהים למות תוצאות הן המה חלאים רבים
 ונאמנים כמספר תוצאות (ברכות ה' ע"א) כן רבו תחלואי הנפש המרוכאת מעון
 הבית חומר אשר היא מעונה , ולאשר יצר רב האדם רע מעוריו ואין אתו יורע
 מה לעשות בימי חי הכלו , ובטרם ידע בעור שכלו בחור בטוב ומאוס ברע נזחיש
 מבחרי עתותיו אשר כח בהם לצבא צבא , נגד צבא חשקי לבו הצובאים עליו כל
 ימי צבאו להעציב נפשו • לכן אלהים אשר עשה לנו הנפש הזאת , האלהים הירע
 נגעי לבב האדם וההכרח לשמור לבו ממנו תוצאות חיים ממלחמת היצב עת יצא
 מעפר החומר און להתעפר הנפש בעפר חמר חומיו , הוא מחמלת על הנפש
 באצלת ממרומים אתא מרבבות קודש , הופיע מהר פארן עם אשר רת מימינו אשה
 נשקה ביעקב אש השוקה לדעת מה פער אר , ומה חי דורש מאדם , ואחת דבר
 אלהים איך יצדק גבר פני יוצרו , ושמים שמענו כי כה דברו כאש כפאיש יפוצץ
 סלע בני רשפו יגביהו עוף שביבי אש שלהבת זה • חכמים יחממו באש ולאוורתם
 ילכו דרך חייהם • וגם מעין ישיתם וברכות יעשה מורה החוזה , הקורא כל צמאות
 לבו למים • כנהר היוצא מערן יזכו מימיו פרני אלהים מלא מים ממעיני החכמת ותוסף
 ישועות אשר ער גדותם עץ החיים שתול בהררו , אשרי שותה בצמא את דברי
 התורה הזאת הנוזלים מבאר מים חיים למוצאיהם ממקום אבני שיש מהור , אשרי
 איש אשר כאיל תערג נשמתו על אפיקי מימה הנוזלים מהר לבנון ולא יעזוב מקור
 חיים לחשוף מים מבורות נשברים אשר לא יצלוהו ולא יחילו מימיהם • והתורה הזאת

אשה
 תוצא חומי
 חומי

אשר בראשית בהכמתא נבראה היא החלה לעורר האדם לחקור על מקור מחצב
אנושותו ולאן רגליו מערות . והנה נפלגו בני האדם ונחלקו בדעותיהם על
דבר המעשה אשר יעשו ועל דבר תכלית לביאם ולכרם אלהים . ואף לא
דברה התורה בחדות אך באר הישב . והנביא קורא הניד לך אדם מה טוב כי אם
עשות צדק ומשפט והצנע לכת עם ה' אלהיך . שונים דיעות בני האדם בדבר כונת
הבורא נותן נשמה לעם ביצירת האנוש אשר מלאו חכמה ודעת וגם לסתת הייהו
חמאת וובין . חמאים ירדפהו ולא ידע כי בנפשו היא והקר כבוד נשמת האדם
אשר משדי תבא ותלך בנדוכות ובנפלאות הביאו לחקר על ענין תכלית בריאת עולם
השפל ותכלית בריאת האדם , אם הכל הכין ופעל אל למענהו . והנה הרב הרמב"ם
בהקדמת זרעים אמר : וחקרו על כל פעולות האדם לדעת תכלית בריאתו ומצאו
כי תכליתו בלב ובשכלו נברא ושאר פעליו הם לקיים עמידתו כדי
שישגם בו הפעל האחר והוא לצייר בנפשו המושכלות ולדעת האמתות ע"פ מה
שהם עליו שהדעת נוהג ששוא ושקר להיות תכלית האדם לאכילה ושתייה ולבעירה
או לבנות קיר . ונתברר כי תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש
חכם וטוב , וכאשר יתברר לאיש שהוא ממיני האדם הדעת והמעשה , רצה
דומר בדעת לצייר בשכלו אמתות הדברים על פי מה שהם עליו רהשיג כל מה
שאפשר לאדם להשיג . והמעשה היא תקון וישר הדברים הטבעיים ושלא
יהיה שטוף בתענוגים ושלא יקח מהם אלא מה שיהיה בו תקון נופו ותקון המדות
כלם . ובספרו יד החזקה הלכות דעות פ"ג : ולפיכך צווי חכמים שלא ימנע אדם
עצמו אלא מדברים שמנעתו התורה בלבד , ולא יהא אוסר עצמו בדברים ובשכונות
על דברים המותרים , כך אמרו חכמים לא דיך מה שאסרה תורה ובכלל זה אלו
שמתענין תמיד אינן בדרך טובה , ואמרו חכמים שיהא אדם מסנף עצמו בתענית .
ועל כל הדברים האלו אמר שלמה אל תהי צדיק הרבה . והמליץ אמר הסתפק
ממראה עיניך בשעור ההכרחי לעמידת החי אשר לא יעזבונו האדם וחי . קום בחר לך
מוזרת הארץ מעט צרי לשמירת בריאות מעט דבש ולקחת תענוג ואת היותר
תחרים והיה למאכל בהמות השדה ולבני אדם הדומים לה . וכן עקדה על הפסוק
לא תשחית את עצה אומר : כי אין הרצון שתסנף עצמך בקצה האחרון (ראה שמונה
פרקי הרמב"ם פ"ד) ונתן המעס כי האדם עץ השדה , ירצה כי כמו שעץ השדה
צריך לקבל שפע מן האדמה להיות רענן וטוב , כן האדם צריך להעזר מדברים
הזנים . אולם אמרו שלא יבקש האדם מותרות ולא יצבר כעפר כסף ולא ידע
מי אוספס , אשר על ענין זה אמר הרב הרמב"ם בהקדמה הנזכרת : לולי המשתנעים
נשאר העולם חרב שאין בעולם שגועון דומה לשגועון האדם שהוא חלוש הנפש
ודל ההרכבה והוא נוסע מתחירת הגליל עד סוף הששי שהאדם כשיהיה חכם נבון
מבקש האות אינו חכם על האמת שתחלת החכמה מחייבת שלא יקח אדם ממעדנים
הנוספניים אלא מה שיש בו תקון צורך נופו , וכן בכוזרי מ"ב פ"ג : לתת לכל כח
מנופו חלקו בלי רבוי וחוספת (בפרט מי שמשלא תלוי בו כאשר דרשו עושה
צדקות בכל עת זה המספרנס אשתו ובניו) ומאמר הז"ל פרק המוכר את הספינה
שאמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראש ואף לויתן זכר ונקבה
ברא ואלמדא נזקקין זו לזו היו מחריבין עולם ומה עשה סרס הזכר והרג הנקבה
ושלחה לצדיקים לעתיד לבא . פירש בעל עקדה פ' שמינו והבחי פ' בראשית כי
בוזנתן בזה כי לויתן נאמר על הבור השכל בחומר מלשון כי לויתן חן . ואלולי
נזקקין זו לזו , ר"ל שאם ילך השכל אחר החומר ותאותיו יספר האדם . וכן אם
יזקס החומר אל עבודת השכל לנמרי יבסר הענין הנשמי והזמני בהחלט בכל אי
ממיני הפסכים תבטל הבריאה . ועל תכלית בריאת האדם מביא בעל חוס' יו"ט

במשנת חביב האדם שנברא בצלם . מענין צלם בעצמו שהוא כפירוש הרמב"ם בתחלת ספר המורה שהיא השנה השכלית אשר בו נתיחד האדם, ותכלית השנה השכלית הזאת היא ידיעת אלהים שהוא היתה כוונת הבריאה באדם . ובמורה י"ב לשלישי : ולזה שמו תכליתם מה שכוון בהם מאשר הם אדם והוא ההשגה . ובפרק נ"א לשלישי : ודע בני כי כר עור שתתעסק בחכמות הלמודיות ובמלאכת ההגיון אתה מכת המתהלכים סביב בית המלך לבקש השער , כמו שאמרו רז"ל ע"צ המשל עריין בן זומא מבחוי , וכשתבין הענינים הטבעיים כבר נכנסת בפרוודר הבית וכשתשלים הטבעיית ותבין האלהיות כבר נכנסת עם המלך אל החצר הפנימיות ואתה עמו בבית אחד . ובפרק כ"ח לשלישי : ואמנם שאר הדיעות האמיתיות אשר הם החכמות העיוניות כלם כפי רוב מיניהם אשר בהם יתאמתו הדיעות ההם אשר הם התכלית האחרון , והוא אמרו לאהבה את ה' . וכבר בארנו שזאת האהבה לא תתכן אלא בהשגת המציאות כלו . ובפרק כ"ו לשלישי כבר התבאר שאדם יש לו שני שלימות , שרמות ראשון והוא שלמות הגוף ושלמות אחרון והיא שלמות הנפש , ושלמותו האחרון הוא שיהיה משכיל בפעל ומבואר הוא שזה השלמות האחרון אין בו מעשים ורא מדות ואמנם הם דעות לכד . — והרבא"ע בספרו יסוד מורא שער ז' : את ד' אלהיך תירא . והנה מלת תירא כודלת כל מצות לא תעשה בלב ובפה ובמעשה . (כי כל המצות המה בפיך ובלבבך לעשותן) יזה היא המדרגה הראשונה שיעלה ממנו אל עבודת השם יתברך והיא כוללת כל מצות עשה , ואלה יגילו לבו וידריכהו עד כי ידבק בשם יתברך הנכבד , כי בעבור זה נברא האדם . כי לא נברא לקנות הון ולא לבנות בנינים נעזבים לזרים והוא ידור תחת הארץ ולא להתענג במיני מאכלים כי רגעים מעטים הם והיגיעה רבה גם יזיקו כרנם . גם משכבי הנשים יכלו כחובכשרו גם בשחוק והשתכר סכלות והוללת כי המשכיל יבין ימי חייו מעטים הם וכי כורא נפשו ולא ידע מתי יקחנה .

והנה נראה כי יען האדם נברא לעשות טיב וצדק היתה כונת התורה הקדושה לחקן מעשי בני אדם כאמרם לא נתנה תורה אלא לצדק הבריות — וכן המורה תחילת פרק כ"ח לשלישי , כונת כלל התורה שני דברים והן תיקון הנפש ותיקון הגוף אמנם תיקון הנפש הוא שינתנו להמון דיעות אמיתיות כפי יכולתם . וכן ל"א לשלישי שכל מצוה מאלו התרי"ג מצות הוא אם לנתנת דעת אמיתי או להסיר דעת דע או לנתנת סדר ישר או להסיר עול או להתלמד במדות טובות , או להזהיר ממדות רעות . — וכן הרב ספורני בכונת התורה : אמנם התורה אשר שם משה מצוה ועושה לפני בני עמו היה המכוון בה לקדש ישראל להיותם נצחיים ומאשרים לחיי עולם לרצון לפני עליון מקדשם . וכן בער רוח חן בפ"ג זה לשונו : השכל האנושי יחלק לחלק מעשי ולחלק עיוני , והשכל המעשי בכלל הוא קודם בטבע וקודם לשכל העיוני בעבור שהוא תיקון הגוף , והעיוני היא תיקון הנפש אין ספק שאם לא ישרים האדם צרכי עמידתו הנשלמים בכח השכל המעשי הראשון , וכן אם לא ירחיק מן המדות המנוונות ומהבלי התענוגים הגופניים אשר ירחק מהם בכח השכל המעשי האחרון לא יוכל שכלו לצאת מן הכח אך הפועל והנה הוא בהמה בצורת אדם . — ועל ענין תכלית בריאת העולם אשר כפי המקובלים היא לטובת האדם ההושם בראש הבריאה , כאשר פתח בעל שפע טל ספרו : כשעלה ברצונו הפשוט להטיב לברואיו ברא את העולם . וככה החזיקו בדיעה הזאת עד אשר אמרו כי האדם מתקן העולמות העליונים בעבודתו עבודת הקודש אשר על הדעת הזאת לוחם בעל בחינת הדת כאמרו : התורה לא נתנה למלאכי השרת וגם כן לא בפעל אנהנו בה בעליונים ולא נשגם כי העליונים פועלים בנו ולא מתפעלים מאתנו והם

זהם ינהינו העולם השפל ככה האל ולא יתנהנו מהשפלים . והנה אנתנו בני האדם לא נוכל לתקן עצמינו ואיך נוכל לתקן העליונים .

והנה לחכמי עמינו דיעות שונות בענין תכלית בריאת העולם . בתלמוד אמרו כי זה כל האדם אמר ר' אלעזר כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה ואמרו בראשית ברא אלהים בשביל התורה שנקראת ראשית שישראל ראשית המחשבה בבריאת עולם השפל מפני שהם מקבלי התורה (רשב"א ברכות פ"ה) ורבנו בחיי בפירושו על התורה במאמר יהי מאורות אומר : באר הכתוב שלא נבראו המאורות רק לתשמישו של עוה"ז הוא שאמר להאר על הארץ . והנה זה יורה כי העליונים עם היותם גדולים ועצומים נבראו בעבור התחתונים . ולהרמב"ם במורה י"ב לשלישי דעה אחרת באמרו ידמה כל סכל כי המציאות כלו בעבורו והכחינה האמיתיות היא שכל בני אדם הנמצאים כש"כ זולתו משא" מיני בעלי חיים הוא דבר שאין לו שיעור כלל בערך אל הנמצאות כלו הנמשך כמו שביאר ואמר אדם להבל דמה אף כי אנוש רמה , שוכני בתי חומר אבל המציאות הוא לפי דעתנו הוא מפני רצון הבורא אשר מין האדם הקטן שבו בערך אל המציאות העליון . אמנם האדם הוא נכבד מכל מה שב עולם מנו זה התחתון . כאשר אמר המשורר : תמשלהו במעשי יריך כל שתה תחת רגליו (תהלים ח) וכן בהקדמת זרעים אומר הרב : אך ער דרך כלל יש לדעת כי כל הנמצאים שתחת נלגל הירח נמצאו בשביל האדם לברו . ובעל ת"ש במסכתא סוטה פ"ג על המשנה , חסיד שומה , ורשע ערום , ואשה פרושה מכות פרושין היי אלו מבני עולם , אומר לשון הרמב"ם שאלו הדברים המפסידים מציאות האדם . ירצה מציאות האדם לפי שהוא עיקר הבריאה בעולם השפל . וכן עקדה שער ארבעים לבינה אומר : והנה יתחייב מזה שכר אלו הנמצאות הטבעיות עם כל חוזה התחכות הן לא ישמשוכי אם לעבודת איש השלם ותועלתו אחר שלא נברא אלא בשבילו . וכן שער ה' אומר : אמר כל שתה תחת רגליו כי הוא האדם סבה להם וכלם נבראו לעבודתו וכן שער ע"ה דורש הפסוק אנכי עשיתי ארץ ושמים ואדם עליה בראתי (ישעיה מ"ה) ובחז"ה שער הכחינה פ"ה : האדם הסבה הקרובה להיות העולם הגדול הזה . ושל"ה בחלק בית ישראל בית דוד דף כ"א : עתה אבא הענין , דע כי העולם בראו הקב"ה לתכלית האדם וה' אלקים עשה את האדם ישר - ובעיקרים מאמר א' פ"א זכשנברא האדם נשלמה היצירה כי התכלית בכל דבר סוף המעשה . ולזה היה האדם סוף היצירה . וכן בעל מנורת המאור : כשברא הקב"ה העולם הזה היה בעבור האדם . ובעל מעשי ה' דף ל"ב שכל מה שנברא לא נברא אלא בעבור האדם השלם אולם העולמות העליונים השמש והירח וככבי אור המה לא נבראו בעבור האדם כדעת הרמב"ם במורה י"א לשלישי באמרו כי יתחייב מזה השקר הנמור וזה כי התכלית יותר נכבד מן הדברים אשר הם בגלל התכלית והיי מתחייב אם בן שיהיה מציאות העליון השלם והנכבד מפני הפחות ולא ידמה זה משכיל אשר על כן אמר המליץ בדבר יצירת המאורות לא שלכך נוצרו לעבוד יצורים אובדים שהמה נכבדים מהם ונבוהים עליהם חרילה ליוצרים להכניע היקר לזולל והעומד להאובד . רק העולם השפל וכל אשר בה נברא בעבור האדם אשר הוא מבחר היצורים החיים על האדמה אותו חנן בוראו בתבונה ודעת ונתנו עריון על כל בריאי הארץ ותכליתו לראות בנועם נצחי אחרי אשר מרא תעודתו כתבל , ועשה אך טוב וצדק בעמיו להתעסק במישכלות כי זה כל האדם כדברי המשורר :

השמים

השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. (תהלים קנו)

כי אדם אין בארץ אשר עלה שמים ויורד, אם יאמר אנוש אעלה במתי
עב, אעופה ואשכונה ארחיק נדוד עליות שחקים ארקיע, ואנביה עליון על כל הארץ.
הנה מלך של עולם אומר לו רדה, כי יושב בשמים שוכן עד סך בענן לו מעבור
בן אדם, חק נתן לו כל יעברנהו וקרא לו עד סה תבא. שכן ארץ ורעה אמונה
עבוד את האדמה ושמרה והיה אם תשמע אל מצותי ונתנה הארץ יכולה אתן לך
מטל שמי, ומשמני ארצי ומחלב חטים אשביעך. אפתח לך את אוצרי הטוב,
וכל טוב הארץ אתן בידך, לכן אנשים נדע נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון
מוצאו ויבא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ (הושע ו') למען נמלא תעודתנו אשר
כה נבראנו בכל כחינו נעבוד ויצרנו אשר כל פעל סה בעולם השפל למענינו
לטוב לנו כאשר אומר מדרש תהלים: עולם חסד יבנה משל למה העולם דומה
וכבודו של הקב"ה למלך שהיה לו אוצרות מלאות כל טובה ואמר על מי ארו מונחין
לוקח אני עבדים ומאכילן ומשקן והן מקלסין אותי כך ה' העולם תהו ובהו
עמד וברא את העולם וברא את האדם והשליטו בכל טוב כדי לקלסו ועלינו מה
לעשות לקלס ולברך וכן הוא אומר כל הנשמה תהלל יה ואומר ברוך ה' לעולם
אמן ואמן, וכמה נאה דודש המדרש הזה בעל בינה לעתים (עת צאת דרוש שני)
בתכלית בריאת העולם והאדם. זה קצור לשונו: ה' ילענ וקלס אצל המתפרסמים
מאמר האומר היות האדם סבה תכליתית אל הבריאה כדה ובאו על זה בשני דרכים
האחד כי בקשת התכלית עצמו למה ברא הקב"ה העולם היא בטלה, כי לעולם לא
נבא אל קצה, שאם נאמר בראו לתכלית המין האנושי עדיין נשאל מה בצע בכריאת
האדם, וכי נשוב לשיעבוד את קונו נשאל עוד ומה נועיל אליו יתברך כי נעבדנו
וכן מדבר אל דבר עד שלבסוף נגיע בהכרה לומר כך ה' רצונו יתברך כי לא יתן
ולא יוסיף אצלו שום שלמות מציאותינו או עבודתנו. והן אמת כי צדקו בזה לומר
שאין לשלמותו ית' שום צורך מבריותו כי לא יוסיפו במעלתו מאד להיות עצם
גדולתו בלתי תלוי בזולתו. והוא אצלי מאמר המשורר ע"ה כי גדול אתה
ועושה נפלאות אתה אל הים לברך יכו וכו' ומצד זה לא היה מקום לומר
היות האדם תכלית הבריאה אבל עכ"ז מצד טבע מדת השלמות שהוא להשיע
מטובו ולהשלים הזולת ברא ה' העולם עם בלתי היות לו צורך לכך למען ישתלם
המין האנושי בהכרת יוצרו וגדולתו וזה כל פרי מעשיו - אמנם כת אחרת באה
בדרך שני לומר כי אחרי הוראת היות לעולם תכלית רחוק היא שנאמר היות האדם
הוא התכלית הזה כי אפילו נודה היות כן אצל עולם השפל להיות
המין האנוש היותר שלם שבנמצאות השמלות לא יתכן כן בערך הגרמים השמימי
כי להם ג' מעלות עצמיות על האדם, הא' מצד חמרם שהוא נשם ממשי בלתי
מורכב וממילא דוא בלתי נפסד כפי הטבע. והאדם בעל חומר מורכב ונמשך היות
כרה ונפסד וקצר ימים. הב' היות השמים וכל צבאם נופים מאפים ומוהירים
זהשפלים הם נופים חשוכים. הג' מצד המקום כי הגרמיים השמימיים הושמו בצד
המעלה והמין האנושי למטה וזה סורה נריעתו. ואולם יאמרו כי כל אלו החסרונות
יש להם מקום מצד החומר אבל מצד הצורה אשר באדם האמתי בהיות נפשו הצובה
ממהות גדולתו יתברך לא יכנסו בערכם השמים וחיריהם ולזה נתכוונו ז"ל כשאמרו
במ"ר פירשת אחרי מות: רבי לוי בשם רבי סימון בן מנסיא אמר תפוח עקבו של
אדם הראשון היה מכרה נלגל חמה קלמטר פניו עאכ"ו. הנה הרב בער עקדה ז"ל
פירש עקב זה על השכר. ולי אספר כי נדר התכלית הוא היותו בא בסוף כל
הדברים וכל הקודם אלא הם באמצעיים אבל היא תחילת המחשבה כי הוא הדבר

הראשון

בכ"ה

הראשון אשר יעלה ברב הפועל שבעבורו יפעל . והנה האדם ראינוהו אחרון במעשה לכל הנבראים זה מורה היותו התכלית וממילא היה הראשון במחשבה , והוא אמרו אחר וקדם צרתני אחר בפעולה וקדם במחשבה , והוא מבואר כי היותו האחרון הוא כבריאת גופו וחמרו ולזה אמרו שאם תפוח עקבו שהוא משל אל החומר , ולפי שבא בסוף קראו עקב שהוא הקצה האחרון שבאדם . הנה אחרוניות זה הוא מכהה ומשפיל מעלת גלגל חמה ראש ככבי מעלה כי להיותו נברא בסוף מורה היותו במדרגת התכלית אצלו והשמש ושאר כוכבים האמצעיים כל שכן קלסתר פניו שהיא הצורה האלהית היא נשמתו האצולה מכסא כבודו יתברך כי וראי תעלה למעלה מכל העליונים - כאשר אמר המשורר על האדם ותחסרהו מעט סאלהים וכבוד והדר תעטרהו לכן עבדו ה' ביראה , אומר אפילו בזמן שתעבדו את ה' תעבדהו ביראה שמא אתם מקצרים באיזה דבר מן העבודה , ומבואר בזה מאמר החכם בנו ע"ה הולך בדרכי הוישר בו הוא ירא ומפחד מה' אולי אינו משלים די חינוכו והאיש הנלוו בדרכיו מלעיג עליו ומבזה אותו באמור כי היראה שייכה בפעל החטא והעון אבל זה המתעסק בדרכי ישרה ממה יפחד וירא . ולא ידע העני כי זה היא הנרצה והמבוקש יותר כדברי משה עליו השלום מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו (הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום) . ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלהיך בכל לבבך (זו תפלה) ובכל נפשך (אפילו נוטל נפשך) לשמר את מצות ה' ואת הקותיו אשר אנכי מצוך היום לשוב לך .

התורה והמצוה

ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה
אשר כתבתי להורותם . (שמות כ"ד)

תורה זה מקרא , והמצוה זו משנה ,
להורותם זו נמרא (זכרות ה')

וירא מצוה הוא ישלם (משלי י"ג)

ושומר תורה אשרהו (משלי כ"ט)

הט אונך ושמע דברי חכמים . ולבך תשית לדעתי
כי נעים כי תשמרם בכטנך . יכנו יחדו על שפתך
(משלי כ"ג)

אזכרה ימים נקדם כי לעצור צנף חרדס עד צית אלהים , צקול רכס

וחדס

וחודש המון חוגג (החלים נ'י) גפן הסיע חלשים מוצלחים נטע בארץ חמדה
 אזה לטכון שמו שמה ויש צ ישראל צמח אים תחת בפני ותאמרו . והיכל ה'
 וארמון עמודו על חלם , אז הכתמים ירעו איה ה' והכזיאים כבאו צמחו אשר
 פלחם , כי ה' שוכן בציון ספך רוחו על זרע יעקב , לא תוהו בקשותו , מליון
 ילחה תורה ודבר ה' מירושלים וה' זהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ הקים
 מצנינו לכזיאים , בזר אומר ויקם לו דברי הצטמתו : וכבאו צניכם וצנותיכם
 זקניכם חלומות יחלומון צמריכם חזיונות יראו (יאל ג) אז כל צנינו למודי ה'
 ורצ שלום צנינו . שלום רצ ה' לאוהבי תורה ואין למו נכסל , בכל חדרי
 התורה הזהירו כוהר הרקיע . וגם אחרי צעון יושביה נחרצ הארץ ונשלח אש
 בערי יהודה וכאלכו ארנוכותיו והגלו צבלה עוד לא אצדה כל תפארת ולא עוד
 כבלה כבוד מיעקב כי הסיצ ה' שצות עמו וגדול ה' כבוד הציה , וכראה כבוד
 ה' את עמו יגל יעקב וישמח ישראל בעושי , צני ליון יגילו צמלכם והטף יעיפו
 כזיאים לאשרם לתורה ולתעודה . עזרא הקופר תהיר צדת אל החזיר העטרה
 ליוסנה תורת אמת היתה צפיהו ספת כהן שמו דעת ותורה צקשו מפיהו . אולם
 צנפול עם ישראל סכית ציד לר והיכל כחץ וארמון כעצב ואלכה וסריה צבויס חין
 תורה וילא מצח ליון כל הדרה אצדה חכמת חכמינו וצינת כצנינו כסתרה על
 בן חפוג תורה וכמעט כסכחה , כי שרי יאודה ארזי הלצטון אדירי התורה צאו
 למלחמת ה' , שפכו לארץ כלחם בעצור ארלם ועולליהם האמונים עלי חילע כי
 הלכו סצי לפני לר . אז למען הליל לנו פליטה גדולה את דברי התורה הזאת
 גדולי יקירי ירושלים קדוסי עליון חדלו מדאוג על אצדה ארלם ולמען תורת ה'
 שלח חמיס מפיו ומפי זרענו הקימו צתי ספר בארץ סוציחס . העמידו תלמידים
 הרבה להגדיל תורה ולהאדירה ולמען לא תסכחה תורה (תמורה י"ד) אז חכמים
 גדולים אשר שמוס וזכרם לזכר עולם יזי לצרכת כלח כשמעון הלדיק ורי יוחנן
 צן זכאי ושאר סרידים אשר ה' קורא , יקדו צתי מדרשות ציצנה וציושלים
 כאשר סיפר באציה דר"כ פ"ה ר' יוחנן צן זכאי צהגיעו אלל אספסינוס הצא
 להחריצ ירושלים אמר לו אחס הוא ר' יוחנן צן זכאי שאל עס אהן לך אמר ליה
 איני מוצקס ממוך אלא יצנה אלך ואשנה צה לתלמידי ואקצע תפלה . וכרלה
 לו למלאות משאלתו וצקשתו כי הוא ה"י מאוהבי הקיסקר כנזכר סס . וזה ר'
 יוחנן צן זכאי כולד סכת ג"ח חסי"ג וחי ק"ך שנה ה' שנים אחר החורבן . וה"י
 תלמוד הילל . והלל ושמאי אשר קיצלו משמע"י ואצטליון . ושמעון הלדיק ה"י
 משפירי כנסת הגדולה . וה"י כהן גדול . אמרו עליו (משכתא תמיד כ"ח יומא
 כ"ט) שה"י יולא מלוצס צצגדי כסונה כנגד אלכסנדרוס וירד והסתחוס לו ,
 אמרו לו ענדיו אדוכי מלך כמוך משתחוס ליהודי , אמר להס דמות דיוקנא של
 זה אני רואה במלחמה וטלח .

והנה ארבע מאות ושמנוים צתי כנסיות היתה צירושלים , וכל אחד ואחד
 ה"י לה צית הספר וצית גמרא , צית הספר למקרא (לא כצנינו שאין צית ספר
 למקרא) וצית גמרא למשנה וכו' ואת צית הגדול סרף צאס זה מדרשו של ר'
 יוחנן

יוחנן בן זכאי (ירושלמי ע"ק) . וגם החכמים אשר באו בדורות אחריהם שמו
 כל הסתדלותם בדרישת הדינים ומספטי התורה להיליא בכללים ופרטים וחרת
 הנזקרת להם ונעתיקי השמועה איש ופי איש להורות הלכה לעשה ומקרו
 הלכות וסיני לתלמידיהן ותלמידיהם לתלמידי תלמידיהם עד כתיבת המשנה איש
 מפי איש ע"י רבנו הקדוש והגמרא ע"י רבינא ורב אשי , כאשר יורה המשנה
 (עדות פ"ח) אמר ר' יוסיע מקובל אכי מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו
 מרבו הלכה לעשה וסיני . וכן למדו ביאורי תורת משה איש מפי איש עד רבי
 יהודה הנשיא הנקרא רבינו הקדוש שדרש הפסוק עת לעשות לה' וכתב צטוב
 טעם ודעת כל דברי הקבלה אשר קבל מרבותיו . כאשר אמר הרמב"ם ז"ל
 בראש ספרו היקר יד החוקקת זה לשונו : כל המלות שנכתבו לו למשה בסיני בפירוש
 נחמו שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן התורה והמצוות התורה זו תורה שנכתב
 והמלות זו פרושה . התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו וכתן
 ספר לכל שבט ושבט , וספר אחד נתנוהו בארון לעד . והמלות שהיא פירוש
 לא כתבה אלא ליה זה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל וכן יוסיע כל ימי
 חייו למד ע"פ וכן קבלו איש מפי איש עד רבי יהודה הנשיא הנקרא רבינו
 הקדוש . ועד זמנו לא חיברו חיבור שולמירין אוחו ברבים בתורה שבכתב אלא
 בכל דור ודור ראש צ"ד או כביא שבאותו הדור כותב לעלמו זכרון השמועות
 ששמע מרבותיו והוא נלמד ע"פ וכן כל אחד ואחד כותב לעלמו כפי כמו
 מציאור התורה וההלכותיה כמו ששמע ומדברים שנחתדו בכל דור ודור בדינים ,
 שלא למדו מפי השמועה אלא במה ששקט עשרה מדות והסכימו עליהם צ"ד
 הגדול . לפי שראה רבינו הקדוש שהתלמידין מתמעטין והולכין והלכות עתה זקנות
 ובאות ישראל מתבלגלין והולכין לקלויות חיבר חיבור להיות צד כלם ויקב הוא
 וצ"ד ולמדו המשנה ברבים . ואלו הם גדולי החכמים שה"י צ"ד רבינו הקדוש
 וקבלו ממנו שמועון ובמליאל וכו' , ואלו הם גדולי החכמים שקבלו ממנו
 ועמם אלפים ומשאר החכמים . רב חיבר ספרא וספרי לזאר עיקר המשנה .
 ורי חייל חנה החוספתא לזאר עיני המשנה ורי הושע ובר קפרא חזרו ברייתת
 לזאר דברי המשנה ורי יוחנן חזר הגמרא ירושלמית בארץ ישראל אחר חורבן
 הבית בקרוב שלט מלות שנה . ועגדולי החכמים שקבלו מרב ושמאל וכו' עד
 רבא . ממנו קבלו רב אשי ורב הונא ומר בר רב אשי קיבל מאביו ר' אשי .
 זכאלא מרב אשי עד משה רבינו ע"ה ה"י ארבעים דורות . ורבינא ורב אשי הם
 סוף חכמי הגמרא . רב אשי חיבר הגמרא הצבליית בארץ שנער אחר שחבר ר'
 יוחנן הגמרא הירושלמית בכמה מלות שנה . וענין שני הגמרות הם פירוש דברי
 המשניות וביאור עמוקתיה ודברים שנחתדו בכל צ"ד וצ"ד מיעות רבינו הקדוש
 ומן שני הגמרות ומן החוספתא וספרא וספרי ומן החוספתא מכלם חזאר האקור
 והמותר העמל והעמור החייב והפעור הפקיל והכסר ותחזאר מהם דברים שנזכר
 חכמים וביאים שבכל דור לעשות סוג לתורה כמו ששמעו ומשה . וכן יחזאר
 מהם המנהגות והמחוקטת שהחיקו ואקור לקור מהם שנאמר לא תקור מן הדבר

אשר יגידו לך . וכן משפטים ודינים מופלאים שלא קבלו מעשה ודנו בהם צ"ד
 על אותו הדור צמודה שהתורה נדרשת בהם . וחצרו חכמי המשנה חצורים
 אחד לפרש דברי התורה . ה' הושיע תלמידו על רבינו הקדוש ז"ל אר ספר
 בראשית ור' יעקבאל פירש מאלה שמות עד סוף התורה והיא הנקרא מכילתא
 וחכמים אחרים אחריהם חצרו מדרשות (בעל שם הגדולים מזכיר כמה מדרשים
 מדרש רבות . מדרש חנוך מגלות . ילמדנו . הנחומא . מדרש כוכן . מדרש
 וישע . מדרש ויקעו , אגדתא די בראשית . מדרש חדשא . מדרש השכם .
 מדרש אגור , מדרש משלי , מדרש שוחר טוב , מדרש שמואל , מדרש מי השילוח
 פסיקתא רבתי , מדרש פליאה , מדרש הנעלם , מדרש ויכולו וכו' וכו') והכל
 חיבור קודם הגמרא הצבליה . ואחר צ"ד ר' אשי שחצר הגמרא וגמרו צימיו צט
 מר רב אשי נחפזו ישראל בכל הארלות פזור יותר והגיעו לקלוות ואיים רחוקים
 ורצה קטעה צעולם ונחמיעו תלמוד חורה ולא למדו ישראל ציציבותיהם אלפים
 ורצות כמו שהי' מקודם אלא מתקבלים הסרדיים אשר הי' קירא . וזה רבינו
 הקדוש אשר חיבר המשנה הי' צמנת שלשת אלפים ושמונה מאות ושמנים לצריחת
 העולם . שם אצוי הי' רבי שמעון בן גמליאל נשיא לביה ישראל (הוריות י"ג)
 בכד הלל הזקן חוטר מגזע ישי . רבו הי' ר' שמעון כחומר כשהייתי לומד אלל
 ר' שמעון צחקיע (ערובין כ"א) וחי מלא שנה לדעת יוחסין . צר קפרא הודיע
 צמנו מוחו לאמר מליקים ואראלים תפשו צלוחות הצרית ובצרה יד אראלים ממעל
 וחטפו את הלוחות וידינו המליקים (כתובות קג) וצחוספת ע"ז צמדרש כסכולד
 רבי גזרו שלא למוול את צנים ואצוי מלהו . רבי טנא טפת ארמיית צעצור
 שהיא לבון עלגים (צ"ק פ"ג) והרמזים בהקדמות זרעים כתב רבי הי' לח לבון
 ומפ"ג מכל האדם צלבון הקודש עד שהחכמים ע"ה הי' לומדים פירש מה שכתבצט
 עליהם מאותיות המקרא מדברי עצדיו ומסרתיו ורצן חורה צישראל ואסקה ההלכות
 מדברי החכמים והמחלוקות המקובלות מיימות משת רבינו עד ימותיו והי' הוא
 צעלמו מן המקובלים שהוא קבל משמעון אצוי ושמעון מגמליאל אצוי עד שמעון
 הלדיק שקבל מעזרא . רב ושמאל תלמידי רבי . שמאל הי' צנהרדעא ורב
 הלך לקורא מחסיה והי' שם לראש כ"ד שנה . וצטעס סידר ומסכת תרומות
 אחר בציעית אמר הרב : ואילו צעלי המשנה צלא ספק עצריים צמקומן צארץ
 הלצי ועל זה הדרך שהי' תצוצתן לכל מי שיאמר מן האחרונים שלבון המשנה
 אינו לח . וכפי דבריו בהקדמות זרעים ומסכתות המשנה המה שטים ואחד וכפי
 טעם קריאת גאון טעולה שטים ע"ט שידעו המסכתות ומספרם רק שטים קמכו על
 הקרא שטים המה מלכות ופרקיהם המה חמשה מאות עקרים וארצעה כמספר
 שתי תיצות תלמוד צבלי . ועל שם תלמוד רמז כפי צעה"ט מפרקת לו מיימיו
 אש דת למו . דת למו אותיות תלמוד . ובעל חוספת י"ט צפתיחת המשנה כותן
 טעם לקריאת מסכת ואומר נראה צעיי שהוא מלשון מסכה י"ט כי כן כל מסכת
 מחוגה ומעורב צדיקים טונים והרי המקרא זה מסכת י"נה צו כאמר ח"צה עמודית
 מצעה וכדרש צפ' כל כחצי על התורה צצכתה סספרית טעה ויאמר כל טעמטה

ייכה היא התורה שנע"פ סבלעדי הקבלה שנע"פ לא ירום איש את ידו בתורה
 שנכתב אבל נספר חקידים קיוון מחקכ"ע מלחתי תורה שנע"פ דומה ללמנה
 ופסחים שמועלים ואורגים זה לכך נקרא עסקת לשון ארוגה כמו עם המסכת
 דכתיב גבי שמשון וכן החכם צ"ו נספר אולם הפרטים שרש מסך וצירוף פירש
 נסכת שמויעה לשון הסכה ושמע כי דברי תורה שנע"פ ה"י מקובלים משמיעה
 אל שמיעה וצדד קידור העסקה דרשו וה"י אמונת עתיד חוסן ישועות חכמה
 ודעת אמונת זה קדר זרעים וכו' (שבת ל"א) הרמזים בהקדמת המשנה מחלק
 אותה כזה: חלק הראשון פרוקים מקובלים מפי משה ויש להם רמז בכתב
 ואפשר להוליך בדרך קצרה זהו חן צו מחלוקת החלק השני הם הדינים שכלאמרו
 בהם הלכה משה וקיי. החלק השלישי הדין שחולף על דרך הקצרה ונפלה
 גם מחלוקת ונפסק הדין על פי רוב ומפני כך אומרים (יצאות ע"ו) אם הלכה
 נקבל ואם לדין יש תשובה. הרצעי הם הגזירות שנקי הכזבים והחכמים
 בכל דור ודור כדי לעשות קיי. וחלק החמישי הם הדינים העשויים ע"ד חקיהם
 והסכמות וכו'. וחלק מעלות האנשים הנזכרים במשנה שזה קב"ח לשלש מעלות
 שכל מי שיהי צעיקו נכבד מאד במעלותיו על כל המעלות קראו בשמי הש
 כבון שאמר הלל ושמי שמעי ואצטליון (אב לזנים קטנים) כמו שאין כשיש
 לכזבים ועליהם אמר גדול מרבן שמו. החכמים שהי צעיקו למטה מן המעלות
 הזו נכנה אותן ברבן כבון רבן בתלמי רבן יוחנן בן זכאי. ושהי צעיקו למטה
 מן המעלה הוא יכנה את שמו רבי כמו שאומר רבי מאיר רבי יהודה וה"י מכה
 אכשי המעלה הזאת כמו כן אבא כמו אבא שאול. ומונה ג"כ ה' פרקים הפרק
 הראשון באין החכמים הנזכרים במשנה ונקראו ההלכות על שמו. עוד צעיקו
 החכמים הנזכרים במשנה נקבל מעשה שהי בזמן אחד מהם או עוסק שיקר צו
 או פסיק שאומר צו דרש כמו ר' יהושע בן לוי. ר' אלעזר הקפר. וצ"ח חסד
 בלילות ולמלאכות כמו שאמר נחום הלבלר איש צדתיא.

שפירשו

בפירושו ספן ורלון וכן האמוראים ומגלים המעכה שהוא רלון המולך . ואמר עוד
 עם השליה ז"ל : הרמזים בהקדמה קדר זרעים האריך מאד בענין המעכיות של
 שחא סדרי מעכה ונחן קטר וקדר להסדרים . והקדמה זו מעולה במאוד מי שרולה
 לזכות זכהר תורה מצע"פ . לריך לידע כל דברי הקדמה הזאת וישמע חכם
 ויוסף לקח . ורצינו הקדוש בורא רוח ה' דבר צו ומלחו על לשונו בחיבור
 המעכיות בלשון לח אומר מעט וכולל הרבה והמוטע מחזיק המרוצה . ואם יש
 חקר או יחיר או חלוק בדבריו הכל מיד ה' השכיל . ועל זה השתדלו בעלי
 החלמוד בכל כחם להשיג דבריו אשר רצו כמו רצו כללי עניניו וקו הפרטים .
 ובערוך כולל טעם לקריאת עם מעכה . ז"ל מעכה (כריחוח יד) יכול אפילו מעכה
 ח"ל להורותם למה נקראת מעכה מצביל שהיא שניה לתורה שהתורה ששמעו
 כל ישראל זהר קני הוא תורה מצכת ומטה רצינו שמע המעכה מפי הגבורה
 פעם שניה והיא תורה מצע"פ . ושליה דף של"ח אומר כלל אמוראים ענין
 אמורא הוא כמו החוספהא דהיינו לפרש דברי המעכה כי בדורות האחרונים
 נחמטעו הלצות ולא הספיק הפירוש של החוספהא וזאו האמוראים ופירשו המעכה
 יותר באריכות . ואף חני אומר חלקי שכל חכם בישראל הרולה להצין החלמוד
 ע"פ חקיו הוכרח לו ללמוד כל דברי שליה הנקרא תורה מצע"פ . וגם הקדמת
 זרעים להרמזים ומצוא החלמוד לרצ שמואל הנביד וקונטרס אחרון מספר עם
 הגדולים מערכה ספרים קדר הנאים ואמוראים . כגון שאמר כללי הלימוד , קחם
 מעכה ר' מאיר . קחם חוספהא ר' נחמ"א . כל יש אמורים רצי נחן . כל ר'
 יהודה קחם מצמכה וצריחא הוא ר' יהודה צרצי אלעאי . כל רצי שמעון קחם
 ר' שמעון צן יוחאי כל הקנה קחם היא הקנה עזרא . ר' אלעזר ור' יהושע הלכה
 כר' יהושע וכו' וכו' .

ובתלמוד היא הכלל כל רצי אלעזר קחם היא ר"א צן פדה . כל מעכה
 בחסיד אחד או ר' יהודה צן צח , או ר' יהודה צר אלעאי . רצ ושמואל הלכה
 כרצ באיקור וכשמואל צדיני . רצ אחא הלכה כרצינא לבר מאומל ציעי ומזריקי
 (שלם הלכות צפי גיד הנקה) וצחדומי מהרשא קימן הוא להלכות ולעומרות וכן
 קימן צבופיה היינו הך דהכא זו גופה קשיא . זימורא פרק כלל גדול זומר חייב
 משום טועע ליפרא סוף פרק האורג ככנסה לפור חחה . צחצחא פרק אלו קטרים
 מציא אדם חצל . אצי ורצא הלכה כרצא לבר נקיהא דהלכהא כותיה דאצי וסימוך
 יעל קגם . פירש רס"צ צ"מ דף כ"צ קימני הלכות הן יאוש שלם מדעה (צ"מ
 כ"צ) עד זומם (סנהדרין כ"ז) לחי העומד מאליו (עירובין ע"ו) קדושין שלא
 נוסרו לציאה (קדושין נא) גלוי דעתא צגיטא (ביטין לד) מומר אוכל נבלות
 להכעיס (סנהדרין ס"ז) עשו קימנין כאלה לתורתן להקל על הזכרון כאשר
 אמרו אין תורה נקנית אלא צקימנין (שבת קד) ואמרו אגורה צקימנין ואקצרה
 צדמיי לה , ואמרו צני יהודה דמתנה קימנא נחקיים הלמודן צידם (עירובין
 נג) וקימנין כאלה רבות הן צמ"ס כמו מוכנים איזמל צוכרים (חולין ד) אומר עם
 החוספה קימנא שמעתיח דרצ מעכה לקמן פרק שני איזמל שאין לו קרנים

וכי הרהורי עצירה קסין מעצירה וסימוך ריחא דצטרא (יומא פ"ג) מה כאמור
 דצרי רש"י עס תלות נשים קסים להכחיש את צטרו יוהר מגופו של מעשה
 ריחא דצטרא המריח צטר ללי קסה לו הריח שמתאזה לו .
 וזה התלמוד כחלק לשני חלקים . משנה ופירוש המשנה . והפירוש הזה
 מתחלק ג"כ גם היא לשני חלקים האי הלכה מקויימת והצי הלכה דחיה .
 המקויימת הוא שלמדו מפי מרע"ה ומטה מפי הגבורה . (מצוא התלמוד לר"ס
 הכניד) והנה לריך יגיעה רבה וסקידה יתירה להצין דצרי התלמוד ויורדי ים
 התלמוד יחזקו כן תורנס צקום סכל והצן צוקרא וצחורה הקדושה , כעלמס
 צאצות הפך צה והפך צה דכלל צה וצה חחזי וסיצ וצלה צה ומנה לא חזוע
 ולפוס לערא אגרא . כדרסס הפסוק פלס ומאזני משפטו להי וכו' . פלס זה
 המקרא , מאזני זה המשנה , ומשפט זה הגמרא . להי זה החוספתח ומשפטו כל
 אצני כים כולהם כועלין סכרן מכיס אחד (ירושלמי הוריות פ"ג) ואשר לצו ככון
 עם אל , ועס קדושיו כאמון ילמוד התורה והמלטה כעלת רוח"ל צקפרו דרך
 חכמה כאשר אציח צענין . ויסמע לדצרי הרצ"ע צקפרו יקוד מורא סער ראשון
 זה"ל : עוצ הוא למשכיל סיתצוכן קוד לשון הקודש מהמקרא כי מננו תולדות
 חיים להצין קוד התורה וקוד המורה , גם התרגום מועיל מע"פ שאינו כלו על
 דרך הפסע . ויש חכמים רצים שלא למדו ומקורת גם דקות לשון צעיניהם הצל .
 גם לא קראו מקרא אף כי הטעמים , רק מיומת הנערים למדו התלמוד שהיא
 פירש המשנה (כאשר הנה הלומדים צימיו) והס על דרכים רצים , כי מהתלמוד
 דע המלטה אשר יעשה האדם וחי צהס , רק אין ככון למשכיל להיות ריק מחכמות
 המקרא . כי כאשר ימלא בתלמוד כחוצ סכאמר לא ידע צאזזה ספר הוא , ואס
 הוא על דרך הפסע או דרוס או אסמכתח צעלמח וכו' . וכחזיק עוצה לקדושי
 עליון הישרים והתמיימים על חקדס עם דורות אחריהם וצנים יולדו אשר כחצו
 צקפר כל דצרי התורה הכחצ והקצלה להשאיר לנו אחריהם צרכה ומפיהם אנו
 חיים כי נאה דרשו ונאה קיימו המלטה והגית צו יומס ולילה . צסני דצרי יהודה
 כולהו חנוי צנזיקין הוה (מעניח פ"ג) רק זעיר עס זעיר עס כולל מפורז
 ומפורד צין מדרשות ואגדות תלמוד צצלי וירושלמי מחכמות העולם קורות אצותס
 הקדושים וקורות חיים מה הגיע אליהם תחת ממשלת פרס רוני ויון כנולל
 צצח צתרא פ"ח הורדוק עצרא דצית חסמוכחי קס קטלינהו לכלהו רצנן (חסמוכחי
 כקי ג"כ מכצח"י אוור צקדר הדורות הטעס סמוכצח"י צליין גצור ואיס מלחמו"י"ח סכך
 הי כחוצ על דגלס מכצח"י שהוא ר"ת וי כמוך צאליס הי) פעס אחת גזרה מלכות סלא
 יפערו ישראל את הסצת וסלא ימולו את צניהס הלך ר' ראובן האילטורצולי . הלך
 וסיפר קימי סלא יכירו צו שהוא יהודי החזירו וסלחו אחר רצצ"י ור"ח צרי יוקי
 לרוני וצטלו הגזירה (אדר"כ מעילה ספ"ח) (מכאן כראה ססמעו לשון עם הארץ)
 דצצרים רצה פרטה כי הלך ר' אטיע (ר' יהוטיע צן חכניה הי צצמן חורצן צית
 סני) עם ר"ח ור"ג לצטל גזירה אלל מטרוכיתח ככריח . וצרי"ה י"צ הרצה ויכוחיס
 הי לו עם אכדרייכוס . וכן צגיטין וצצח מליעח מאורעות אצותיכו צימי חורצן
 הצית

הציה . אולם נעשים המה קורותיהם אשר נרשמו ומאשר חציבה היתה החורה
 צעיניהם עשו תורתם אומנתם כמאמר ר' כהוראי ונחיה אחי כל אומנות שצעולם
 ואיני מלמד את בני אלה חורה (קרוטין פ"ד) ציודת בחורה שצע"פ שמו כל
 נעניחם יומם ולילה מחמת שדברים שצע"פ לא נחמו לכחוב . כאמרו דברים
 שצע"פ אי אחת רשאי לכחוב (געין ס') לכן אמרו (שבת פ' כל כחצי) העוסק
 בצוקרא מדה שאינו מדה , העוסק צמטקה מדה שטוטלין מונה סכר , העוסק
 בגמרא אין לך מדה גדולה מזו . ואמרו לעולם הוי רץ אחר הנשכה יותר מן
 הגמרא . אמר ר' יוקי זאת אמר עד שלא סיקע צו רוב נשכיות (ירושלמי שבת)
 פירש טס צעל יפה מראה , הנשכה והגמרא יפ"ס ממקרא שפני שחלוין גרסא
 ומשכחים , שצייניהם לא ה"י גמרא צכתו וגם לא ה"י נתן לכחוב אלא לפי
 שכתמעתו הלכז החמילו דורותיו לכחבו . ופרש"י (צ"מ ל"ה) צימי רבי נשכית
 נשכה זו . הא דקחתי גמרא אין לך מדה גדולה מזה לפי שמשכבו הלמודי
 שואי והלל שה"י לפניו ג' דורות רבו מחלוקת בחורה ונעשית כשתי תורות מחוך
 שצדור מלכות יון וארס ובזירות שה"י בוזרין עליהן ומחוך כך לא ה"י יכולין לתת
 לז לצרר דברי החולקים עד ימיו של רבי שנתן הקצ"ה חנו צעיני אנטויכיוס
 מלך רומי כדאמרינן צע"א ונחו מלרה ושלח וקצן כל הלמודי א"י ועד ימיו לא
 ה"י נשכחות צרות אלא כל הלמודי ששמע דבר נפי גדול היוצו גרסה ונתן
 סיומין הלכה פלוני ופלוני שמועתי נשס פלוני וכשכתקצלו אמר כל אחד מה
 שמוע וקבל וכתבו לז לצרר טעמי המחלוקת דברי מי ראוי לקיים וקדרו
 הנשכחות דברי כזיקין לצדס ודברי נשים לצדס וכו' וקתם צמטקה דברי יחידים
 גראה רבי את דצריהם ושנאן קתם כדי לקציע הלכה כמותם . וכן תוקי"ט
 צהקדמותו : אבל צקיף ציה שני אע"פ שה"י צידס כל הכללות ההם הנה נשפי
 מיעוט לצס ועכירת דעתם צסצות טרדות הלרות אפשר שידמו דבר לדבר ואינו
 כן אלא דומה לדבר אחר . ולפיכך רצינו הקדוש אסף וקצן כל חכמי א"י
 שצדורו וכסאו ונתנו וקצעו הלכה לדורות ממה ש"ל לא להם מחוך המסא ומתן
 ולא קצעו צמטכתן אלא הלכה צלא טעס וקצה אצל היתה המקורה עדיין צדי
 החכמים השלימים ומי שירלה לדעת להצין ולהשכיל שיומש לפניהם ולמודוס והיא
 הגמרא . וצעל הליכות עולם שער א"י פ"א : וזאת לפנים צישראל השעודה והחורה .
 היו החכמים מקבלים איש מפי איש ולמודים הנשכה צע"פ כאשר נמסרה אלא
 שהיו הלמודים עושין סיומין למשכתם וכחצין אותם מפי השכחה הנלויה
 צדצרים וה"י משתירין אותם לכן נקראה נגילת סתרים . וצסס הגדולים ערך
 נשכה : ומזה מוכח דהלל ושמואי הם עשו שיחא קדרי נשכה ורצינו הקדוש
 צירר ותיקן וקילר וחצר שיה קדרי נשכה כמו שהס צידינו . ואמרו צצ"מ דף
 פ"ו רבי ורבי נתן סוף נשכה רב אפי ורבינא סוף הוראה , ואמר טס רש"י : סוף
 הנשכה סוף הנאים עד ימיהם אמרו איש את דבריו צצית המורש וה"י הלמודים
 גורסים שמועה שמועה לצדה ולא ה"י נשכחות סדורות וקדר נקצן על הסדר
 והס כללו האמור צדורות שלפניהם וקדרו את הנשכחות ואחריהם לא יוקיפו
 אלא

אלא מעט . רב אשי ורבינא סוף הוראה היינו סוף כל האמוראין . עד יוהא
לא היתה גמרא על הקדר אלא כשהיתה שאלה כשאלת צעם המענה צבית
המדרס או שאלה על מעשה המאורע צדין ומוון או איקור והיתר כל אחד ואחד
מעמו . ורב אשי ורבינא קידרו טמועות אמוראין טלפניהם וקצבו על קדר
המעכהות כל אחד ואחד אלל המעכה הראויה וכו' ועל מאורס צקוטה פ"ט
מענה יוסי בן יועזר צטלו האסקלות (איש טהכל צו . רוצ"ס צפירוקו) כתב רש"י
צבמרא ופרט טהכל צהס , עד יוהא לא הי' ונחלוקה צחכמי ישראל , כלס
הינ אמוריס דצרים ככתיבתן למטה וקייני וכו' כדאמרינן צחגיגה טנחלקו צקמייכות
הקרבנות ציו"ט והוא הי' ונחלוקה ראסון צישראל צדצרי תורה . ראה פתיחת
העורה ודצרי אפורי טס צד"ה אמנס הקתירה הטולחת צמענה וצרייתות הוא
כפי הסנה הראסונה כוון טהמולאס אמוריס תמיד קשיא רישא אסיפא הטסונה
רישא רבי פלוני אמור וסיפא רבי פלוני וכו' . ולהעמיד הלכה צרורה קצבו
החכמים עדיות כמולא מעכת עדיות העיד פלוני . וטאלו עדיות פ"א מענה ד'
ולנה וזכירין את דצרי טמאי והלל לצעלה ללמד לדורות הצאים טלא יהא אדם
עומד על דעתו (ראה טס המעניות ד' הי' ו' ודצרי תוקיו"ט צד"ה אלו דצרים
קחצרו צ"ה להורות כדצרי צ"ט . וכתב רנוצ"ס צהקדמות פירוש המענה הטעס
טהולרכו לכחוצ דעת איס אחד ואח"כ חוזר וון הדעת שהוא כגון טאמרו צ"ט
כך וצ"ה כך כדי להודיעך אהצתס את האמת והגצרת הלדק והאמונה טהרי אלו
האנשים הכצדים החקידים הכדיצים המופלגים צחכמה כטראו דצרי החולק עליהם
עוצים מדצריהם ועיונו ככון הודו לו וחזרו לדעתו כט"כ טאר האנשים צראותו
האמת טועה עס צעל דינו יהי' כוון כן טועה לאמת ולא יקטה עורף וזהו דצרי הכחוצ
לדק לדק תרוף . וזה ונחלוקה הלל וטמאי הי' לטס טמים , ועליהם דרשו הפסוק
את והצ צקופה . טני חלמידי חכמים טמופלפלין זה צזה צהלכה צחלה כעשו טוכאי
אפילו רצ ותלמידו , ולסוף כעשו אוהצין כוון טאמרו אע"פ טנחלקו צ"ט וצ"ה
לא כמעטו צ"ט ליטא נטים וצ"ה ולא צ"ה וצ"ט ללמוד טחיצה ורעות טהגים זה
צזה לקיים ונה טנאמר האמת והטלוס אהצו (צמות דף י"ד) . וצעירוצין פ"א ג'
טמים נחלקו צ"ט וצ"ה הללו אמוריס הלכה כמותנו והללו אמוריס הלכה כמותנו
ילכה צח קול ואמר להס אלו ואלו דצרי אלהים חיים והלכה כצ"ה . וכתב הריעוצ"א
ע"ז צחידוטיו וטאלו רצני לרפת איך אפשר טיהי' טניהס דצרי אלהים חיים וזה
אוקר וזה ונחיר והרלו כי כפעלה מעטה לקבל תורה הראה לו על כל דצר ודצר
מע פנים לאיקור ומ"ט פנים להיתר וטאל הקצ"ה ע"ז ואמר טיהא זה מקור
לחכמי האמת מישראל ויהי' ההכרעה כמותס . וצחגיגה פ"א צעלי אסיפות אלו
ח"ה טיוטצים אסיפות אסיפות ועוסקין צתורה הללו מעמאין והללו מעהרין הללו
אוקרין והללו מעהרין הללו פוסלין והללו מעקירין טנא יהא האדם הואיל הללו
מעמאין והללו מעהרין הללו אוקרין והללו מעהרין הללו פוסלין והללו מעקירין איך
אכי לווד תורה ונאחס ת"ל כתנו מדעה אחד כלו אל אחד כתנן ופרנס אחד אמרן
מפי אדון כל הנועטים צ"ה וכו' . וצעדיות פ"ד חצבו הדצרים טהס וקולי

ז"ס ומחומרי ז"ה ולהיפך וסס פ"ג ארבעה דברים שרי הוסיע מעמאל וחכמים
 מעהרים אחר סס הרמז"ס פ"ג על דבר מעשים האלו זה"ל: הזכיר מאמרות הרבה
 זכאן ואע"פ שאינן מכוונת המסכת ואין בהם עדיות וכמו כן הלכות הרבה וכו'
 והוא יום שהוסיפו את ר' אלעזר בן עזריה זיט"ה, והוא אמרם עדיות זו ציוס
 חקניה, הזכיר מחלוקת הלל ושמיאי ואין הלכה כאחד זכאן מעשים אלו והמסכה
 זעלמה שואלת למה מזכירין את דברי שמיאי והלל לזע"ה ומסיבה ללמד לרורות
 הזאים שלא יזא אדם עומד על דבריו. ולדעת קולע למעשה שהיה המוצא
 זכאן מליעא פ"ד באותו היום הסיי ר' אלעזר כל תשובות שזעילס ולא קבלו
 סימנו עומד ר' הוסיע על רגליו ואמר לא בשמים הוא. הנה לא קבלו דעתו
 מפני שהמה היו הרוב וז"ד הגדול ואין לנו אלא השופט שזימנו כאמרם יפתח
 דדורו כשמואל דדורו (ר"ה פ"ד) וכדרכו היטב המאמר הזה זכאן חולדות ארס
 זכאן דברי המדרש על הפסוק כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אחר
 זכאן הסרת לפני הקב"ה אמת ר"ה ואיננו יו"כ אחר הקב"ה א"י ואחס כרד
 לישראל למטה. וכן, אמרו ז"ד היום ר"ה הקב"ה אומר לאלהי הסרת העמידו
 זימה. אשר הקראו אותם אחר ר"ה אס קריתם אותם הם מועדי ואס לאו אינן
 מועדי (ירושלמי פ"א דר"ה) לכן לא השגיחו סס זכאן קיל כי לא בשמים הוא רק
 המשפט לז"ד שלמטה לזאת אחר הקב"ה נלחמי בני היינו הכני רואה שקבלו
 זכאן וסורתי לנלח כלחים יען לא יגביחו על אותות ומופתים זכאן ז"ה
 חרוב ואמות המים. וכן ירושלמי מועד קטן פ"ג זכאן לדרות את ר' אלעזר
 וכו' אחר חרוביתא חרוביתא אין הלכה כדבריהם. אחר ר' זכאן מעשיהם לא
 כיחנה אלא אחרי רבים להטות וכו'. ילחא זכאן קול ואמרה הלכה כר' אלעזר
 אחר ר' הוסיע לא בשמים הוא. אומר זעל יפה מראש דומת דרוס חולדת ארס
 זה"ל: הדרשנים יאמרו פרל"ה ר"ה לומר שראוי להכריע דעתו מפני זקנאו וזה
 ענין החרוב שהוא מהאילנות הקיימים לפני רבות ויס להכריע דעתו מלד יחסו
 וקבלתו מאבותיו הקדושים וזה ענין אמת המים וממי יהודה ילאו, והס הסיי שכל
 זה אינו מועיל מאחר שחולקים עליו. וי"א שכוונתי זענין החרוב שלמד תורה
 זדוחק הפרנסה כמו שאמרו זצ"רובין גבי שמורות כעורב אין דברי תורה כתקיינן
 אלא זמי שמחרין עליה. וענין החרוב ע"ד שאמרו זתענית ומיכא בני די לר
 זקו חרובין, ורלה להוכיח שז"י לו כל המדות הנלרכים להשגת הלימוד עכו
 זקת פקוה סתד לוה, וזכאן זאמת המים היותו עניו כמו שאמרו זמדרש
 אות למה כמעלה תורה כמים, מה מים מניחים מקים הגבוה, וקיים סס
 שאמרו לא בשמים הוא ולכן אין להכריע תלוייה אלא זכאן סתחזונים וכדאמר
 לענין זכאן קול כדאיתא זתמורה. וזירושלמי סיכה פ"ג שאלו מפני מה זכו
 ז"ה שזקנע הלכה כדבריהן. אחר ר' יודה בן פוי שזיו מקיינן דברי ז"ס
 לדבריהן ולא עוד אלא שזיו רואין דברי ז"ס וחזרין זאן ואמר סס זכאן יפה
 מראה אס כמעט זכאן קול שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו לקבוע
 הלכה כמותן דאף על גב דאלו ואלו דברי אלהים חיים סן, היינו דאית להו טעמא
 וקצרא

יקצרה חבל לקוטעה דעילתא חד מצ' חלקי הקוטר הוא כי צ' הפכים לא ילדקו
 צוטשא אחד . וי"ל דה"ק מפני מה זכו שהסכימו צ"ה אל האמת עפי מצית סנאלי
 דאין לומר מוסר דאינהו חריפי עפי או עסקו עפי אלף שהיו מקדימין דצרי צ"ס
 וצפי הכזקין קאמר מפני שעמותן הן ועלוצין הן וסוכין דצריהם ומודין על האמת
 ולי כראה כי אמרו אם נחלקו צ"ד הולכין אחר הרוב ואם לאו עומדין למחין
 (סנהדרין פ"ח) וכן אמר חו"ה בהקדמתו : וראיתי צמעטי קדמונינו ז"ל
 שהסתדלותם היה בכללי הדינים ולצד ענין איסור והיתר ואח"כ הי' מוסתדלים
 לצד מעשיהם וחוצה לצותם וכשהיו לריבין לפסוק את הדין אם הי' הדין צדור
 להם מן היקודות שקצלו מעם הנציאים ע"ה היו פוסקין אותם על דרך הזוא אם
 יסכימו כלם לדעת אחת הי' פוסקין כדעת הרוב כמו שאמרו על הסנהדרין
 בשאלה שאלה לפניהם אם שמועו אמרו להם ואם לאו עומדים למחין רבו המטהרין
 ובהו רבו המעמאים עומאו , ונעיקר מצידם יחד ורבים הלכה כרבים . ומדרש
 דצה פי וילא והנה צאר בצדה זו סנהדרין והנה עס שלשה עדרי לאן אלו שלשה
 שורות של ת"ח שהם יושבים לפניהם כי מן הצאר היא יסקו העדרים שומס
 והיו שומעין את ההלכה והאזן גדולה ע"פ הצאר זו מופלח מצצ"ד שהי' מוסרם
 את ההלכה ונאספו שמה כל העדרים אלו ת"ח שצארן ישראל וגללו את האזן
 שומס הי' שומעין את ההלכה והשיצ את האזן ע"פ הצאר שהיו נושאים ונוחכים
 בהלכה עד שומעמדים אותה על צריה דאמר עס פירוש יד ונשה אילו שלש שורות
 של סנהדרין כדאיחא צומנת סנהדרין שלש שורות הי' . שורה אחת של כ"ג
 יושבים של כ"ד וחוייבים הי' לשמוע לצ"ד הגדול כאמרו אפילו אומרים לך על
 שאל שוא ימין ועל ימין שהוא שאל וחוייבים לשמוע לדצריהם (ספרי) לכן
 צור ר' גמליאל על ר' יהושע שיצא אלו צמקלו ציו"כ שחל להיות צחצונו (ר"ה
 כ"ה) וצטל דעתו מפני דעתו , מהג עלמו כענין שכתב הרמב"ן בהסבוחיו שורס
 דאשון מוסר הנולית להרמב"ם זה"ל : ויס צוא חכאי יחזקן צו המסתכל צראשון
 של הוריות דף א' ע"צ צעין יפה והיא שאם הי' צומן הסנהדרין חכם וראוי
 להוראה והורו צ"ד הגדול צדד אחד להיתר והוא קצר שטעו צהוראחם אין עליו
 לשמוע דצרי החכמים ואינו ראוי לעלמו להיתר הדצד האסור לו חבל מכהג
 חומר לעלמו וכס"כ אם הוא מכלל הסנהדרין יושב עמהם צצ"ד הגדול ויש עליו
 לצא לפניהם ולומר טענותיו להם ישאו ויתנו עמו ואם הסכימו כלם צצטול
 הדעת שהוא שאמר וצצטו עליו סצרותיו , יחזור וינהוג צדעתם אחר כן לאחר
 שסילקו אותו ויעשו הסכמה צטענתו עכ"ל . אולם צמה שהוא כגד האמת
 הגלוי אמרו צמקום ע"ס חלול תסס אין חולקין כציד להרצ . וחכמינו אהבו מאד
 את האמת ולמען אצת הכבוד או הצלע לא עשו סקר צנפסס חלילה ככראה
 מעדיות פ"ה : צן מהללאל העיד ארבעה דצרים אמרו לי עקיבא חזור צך צדי
 דצרים שהיית חומר ונעשך אצ צ"ד לישראל אמר להן מועצ לי להקרא שועה
 כל ימי , ולא לעשות טעה אחת רשע לפני המוקים .
 ומפני שחכמינו הקדושים חקרו ודרשו רק אחרי האמת והורו לנו כל אשר
 קצנו

קצלו מרבותיהם איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה והמה קצלו האמת מכל איש
ולא עמדו על דעתן לאמר קצלו דעתי רק שקלו כל דבר צמחזני הסכל הישר והלדק
צקוד חכמים ונבונים , כנמלא זרכות דך כ"ע : מעשה בתלמוד אי קצא לפני ר'
הושע אמר ליה הפלת ערצית רשות או חובה אמר ליה רשות צא לפני ר' גמליאל
אמר ליה חובה הויתין עד סיבכקו צעלי תריסקין . לכן החוב על כל איש ישראל
לשמוע לדצריהם אשר אלרו בתלמוד לדורות , כדצרי הרמז"ס ריק הלכות מורים
אחד דצרים שלמדו אחס מפי השמועה והס תורה קצע"פ ואחד דצרים שלמדו
מפי דעתם צא' מן המדות שהתורה כדרשת בהן ואחד דצרים קעשו אוחן קייב
לתורה ולפי מה שהשעה לריכה והס הגזירות והתקנות והמנהגים צכל אי וא'
מב' דצרים אלו מ"ע לשמוע להם והעובר על אחד מהן עובר צל"ת הרי הוא
אומר צפי התורה אשר ירוך אלו הגזירות והתקנות וצקנהדרין פ' חלק האומר
דקדוק זה לא אמרו הקצ"ה רק משה מפי עלמו אמרו היא צכלל כי דבר ה' צזה .
והרמז"ס צפי המענה צ"ג עקרים : ואין הפרש אללינו צין וחמע היתה פלבג
וצין לככי ה' אלהיך כי הכל מפי הגבורה והכל חורת ה' תמימה . וחוקיו"ע
בהקדמת המענה אומר כיון שהכללות צצדיהם אמיתיים ומקורות להם (להחכמים)
מעשה רבינו ע"ה מפי הגבורה מפני כן אלו ואלו דצרי אלהים חיים המזכין
והמחייצין המעמאין והמעטריין . וציערת דצק ח"צ דך כ"ג אלו חוקרין ואלו
עטירין אלו ואלו דא"ח . ולכאורה זר הדבר איך יתכן שני הפכיים צרושא אחד
וכו' וכו' . וזה אמרם אל תהי מפליג לכל דבר שאמר זה חכם עומא והוא עהור
כי אין לך דבר שאין לו מקום וזמן סיג ע שיהיה צאמת עומא . וכן ואלאכו
צמלצה שה' אהוב ציני אצות וכו' וכו' וזה כוונת חכמי מענה ז"ל מחלוקת הלל
ועמאי קופה להתקיים כי מע"פ שהיום הלכה כצ"ה סדבר זה עהור יהיה זמן
שהיה עומא כדעת צ"ס כי אין לך דבר שאין לו זמן ומקום וכן להיפוך ולכן זה
מחלוקת לט"ס . וצעל מנורת המאור כר צ' כלל ז' מציא דצרי הרמז"ס בהקדמת
זרעים וחס : המחלוקת כפלה צדבר קלא קעמעה צו קעיעה וחוקרים על אופני
ההיקם או מעטם קצרא כאמרם מכצדין את הצית ואח"כ כוטלין לידים או כוטלין
לידים ואח"כ מכצדין את הצית שאין אחד מוקמי דצרים אלו מוקבל מעשה ולא
קעענה מסיני וכן כל הדומה לזה המחלוקת מוצ"ס ומצ"ה ומהתחלים והאמוראים
והצאים אחריהם כולן הן דומה לזה . והעקידה פ' נח קער ה' נאה דורש
לצחא מאמרם דאלו ואלו דצרי אלהים חיים , זה לשונו : וכמה הפליגו חכמינו ז"ל
להורות זה צמה שאמרו פרק קמא דקדושין עמי כי ידברו את איצים צקער אמר
צ' חייא צר אצא אפילו האצ וצנו הרצ ותלמודו קעוקקים צתורה צקער אחד קעקיס
איצים זה לזה ואיכס זזים מעס עד קעקשו איהצים זה לזה קלא' את והצ צקופה
לאצה צקוף . וזה כי צחלה כקיעשו דצרים מתחלפים או יאמרו דעות מקצילות
יראה קהם מתנגדים סלכאורה יראה שא' חפץ ציקרו קל מלך והקני לא כן יראה
אונס כקיעשו ויתנו צדבר וידע טעם כל אחד מהם ימלא לקוף כי הכבוד אשר
קדוש האחד הוא עלמו מה קידרוש הקני והוא הדבר אשר יחדם , והיא טעם אמרם

ז"ל הללו מטהרין והללו מעמאין וכו' אלו ואלו דברי אלהים חיים , (חגיגה ג')
 כי כינת כלם להעמיד התורה והמצוות על כד היותר שלם שאפשר ולהפק רבון
 אלדים שהנחילה לנו . ולזה ה" כל הספרות ההם ככנסות תחת גדר התגבלת
 שהיא ומקיימין אותה כמו שאמר על זה כלם נכתבו מרעה אחד (קבלת יצ) ומזה
 הענין אמרו כל וחלוקת שהוא לקם שמים קופה להחקיים (אצות פ"ה) שהוא
 מזה האופן שהענין הכללי אשר ירלה האחד הוא אשר ירלה חצירו , ולא יתחלפו
 כי אם צעניכים החלקיים הפרטיים .

והנה כל דברי חכמינו קדושים לנו מאשר נאמין כי כלם דברי אלהים
 חיים , כאמרם זכמים דף קט"ו : ר"ש אומר כללות נאמרו צסיני ופרעות צאולה
 מועד וכו' . וכן צקוטה דף ל"ז פרק"י טס כללות נאמרו צסיני צקתם נאמרה
 תורה צסיני ולא נחפרטו לו כגון צסיני נאמר וזכחת עליו את עולתך ולא פירש
 מתן דום כ"ל . וצלתי דברי הקבלה לא כצין את דברי התורה , כאשר אמר
 ציערת דצס ח"צ דף כ"ח : ועיקר התורה צתורה טצע"פ כי תורה טצכתצ היא
 דמוזים וקיימי דאורייתא ועיקר התורה טצע"פ הנמקרה לחכמי הדור להורות ע"פ
 התורה אשר נוסר לנו מחכמי הדור מעתיקי טמועה תורה טצע"פ . וכן צהקדמת
 ספר תלמוות מורה להרצ"ן : מוסכם היא צין אומתנו טדברי תורה לריכים
 לדברי קבלה ומי שאינו נאמין בקבלה היא אללינו לדוקי כי צאמת טדברי תורה
 לא יוצנו אלא בקבלה וכמו שאנו לריכים לקמוך על הקבלה צפירוש המלות התורה
 בן אכחנו לריכים לקמוך עליהם צפירוש הענינים , וכמו הנמשל שהציץ הלל לאותו
 גוי טצא להחגייר על מנת שלא ילמדנו אלא תורה טצכתצ והלל כחצ לו אלף בית
 בימל ולתחר כחצ לו גימל צית אלף והגר עכהו טלא למדו כך אמתול אמר לו הלל
 ולא עלאי דידי קא טוכח . והנה חכמינו הקדמוכים היו מוכים המלות וכל תיבת
 ואת התורה . צמדרט רצה וילא אמרו טאלו היו ישראל חקרים עוד אחת לא היו
 עקבלים את התורה . פירש ידי וטסה לפי דאחא טאותיות התורה הם טטים רבות
 דכן טטים רבות נפשות ישראל . ישראל ר"ת יט טטים ריצוא אותיות להתורה (רצנו
 טעדי" גאון חיצר טיר צמשקל על מתן אותיות טיט צתורה מן אלף עד תיו נחמת
 דדרך צדיחותא טאל לחייע אחד הטא אללו כונה תפירות תפרת היום והתייע הטיצו
 מעלתו יאמר לי כונה אותיות יט צתורה) (טס הגדולים) והי" רי עקיבא דורט על
 כל קץ וקץ תלי חלין טל הלכות (מנחות דכ"א) צמדרט רצה פ' צמדצר דרשן
 י"א מקומות הנקודים כגון אשר פקד וטסה ואתרן הוא"ו טל ואתרן נקוד .
 ויאמרו אליו איה טרה נקוד על איה - וילכו אחיו לרעות את נקוד על את או
 צדרך רחוקה נקוד על חית עטרון עטרון טעטת נקוד על עטרון . וי"א למה
 נקוד אלא כך אמר עזרא אם יצא אליהו ויאמר למה כהצת אותן אומר לו כצר נקדתי
 עליהן ואם יאמר לי יפה כהצת כצר אמתק נקודותיהן מעליהן . טמעון עמקורי
 הי" דורט כל אחין טצחורה כיון שהגיע לאת הי' אליהך תירא וגו' (טסחים כ"צ
 קדושין כו) ואמר רי טעלאי (מכות כג) חרי"ג מורה נאמרו לו לטסה צסיני טס"ת
 כנגד

כנגד ימות החמה רנ"ח כנגד איצרו של אדם אומר רב המנוחא וזה קראה חוריה
 לזה לנו תורה בגימטריא הכי הוי והקשו תורה חרי"ח הוי ותלכו חכמי ולא יהיה לך
 מפי הגבורה שמענוס . (צטט הגדולים : הראשונים כ"ע ה"י רלוס בגימטריאות
 חומין דמשכחת צט"ק וצוידרטיס גם רבינו יעקב צעל העורים צפרפראותיו וזה
 דרכו בקודש וכו' ודבר פשוט שאין לאחד הזמן ולטרוח בגימטריאות רק אם יבא
 צנקל צעה מן העתים הנה וזה טוב) .

תגדומא פי וילא דורש כי היות מלות עשה מספר האצרים רומז כל אחד
 ואחד אומר לו עשה צי מלות והיות מלות לא העשה מספר ימי הסנה כלומר כל
 יום ויום אומר לו לאדם אל העשה צי עזירה - והרמזים שמונה צספר המלות
 מלות שהמה דאורייתא ומלות שהמה מדרצקן ומחלק ציניהם אומר קס פורס אל
 שאין ראוי למטה בכלל המלות שהן מדרצקן , וזה"ל : הסחכל מומי טישמע לטונס
 חרי"ג מלות כאמרו לו למשה עשו צו רצים ומנו כר חנוכה ומקרא מגילה מכלל
 מלות עשה וכן מלה צרכות צכל יום וכחוס אצלים וכו' . כר חנוכה שקצעות
 חכמים צצית טני וכן קריאת המגילה . אמנם היות כאמר למשה צסיני טילוכו כי
 כשיה"י באחרית מנולכתו ויקרה לנו עם היונים כך וכך יתחייב לנו להדליק כר
 חנוכה . הנה איני רואה שאחד ידמה זה או טיעלה במחשבתו . ומה קיראה לי שהצ"ח
 לזה היותו מצרכין אשר קדשנו במלותיו ולכונו , וסאלת החלמוד (צצת כג) היכן
 לכו ואמרו מלא הסור . וכן חולין דף ק"ו מ"ס ראשונים מלות וזה מלות אמר
 אצ"י מלות לשמע דברי חכמים , כי אמרו (ירושלמי פ"א פ"צ) אפי"י מה שחלמוד
 ותיק עמיד להורות לפני רבו כצר כאמר למשה וסיני . ופ"צ דמגילה : ועליהם ככל
 הדברים ולמוד שהראשו הקצ"ה למשה דקדוקי הורה ודקדוקי סופרים . וצומכת
 שבעות ל"ט אין לי אלא מלות שכלטוו על הר סיני מלות שעתידין להתחדש כגון
 מקרא מגילה וכן ח"ל קיימו וקבלו קיימו וזה שקבלו כצר . ועל המשנה עדיות
 פ"ח : אמר ר' יהושע מקובל אני מרבי יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו
 הלכה למשה וסיני אין אליהו בא למעלה ולטהר וכו' , ומציא תוספ"י לטון
 הרמזים : לא כשמע ומשה רבינו ע"ה זה הלשון אצל כשמע ומנו זה הענין לפי
 שמה סיפר צצית המשיח , ולשון התורה אם יהי כדחך צקלה השמים וזולת זה
 והגיד להם מפי הגבורה בהקדמותיו וקצותיו . ואומר הרב בהקדמותו
 לזרעים : ועל כל דבר שאין לו רמז צמקרא ואינו כקשר צו ואי אפשר להוליאור
 צדרך מדרכי הקצרא עליו לצד כאמר הלכה למשה וסיני . והרצ צעל מגלת אסתר
 צפירושו לקפר המלות המה על הרצ על כלל זה באמרו על דבר שאין לו רמז
 צמקרא שהוא הלכה למשה וסיני הלא אמרו צריס פרק לולצ דף מ"ד עטר נטיעות
 ערצה ונסוך המים הלכה למשה וסיני - וכחצ הוא ז"ל יש לו רמזים צתורה
 וחרץ מספטו להכריע טכוכת הרצ היינו צאס שאותו רמז אינו נסתר וכו' .
 ומציא צקלה דברי הרמזים בהקדמותו קס אשר זה לשונו : כי גם סכל התורה
 קצלנו פירושה משה רבו וכלה היא הלכה למשה לא כאמר הלכה למשה רק
 על אחס המלות שאין צהס רמז צתורה ולא נוכל להוליאס מדרך הקצרא כגון לוב

סמן לכזיר ורביעיית יין לכזיר . ובספר המלכות פורש צי' אומר הוא ז"ל בארנו
 בפתיחה חזונו צפירם המוסכה פרוצ דיני החורה יל"ג ז"ב מדות שהחורה נדרשת
 בהם . אומר גם בעל מרבניחא עבא כללו כל דבר שהרמז"ס אינו קורא דבר
 חורה או דאורייתא או גופי תורה אלא מה שבא ונזאר בחורה או שבא למטה
 רצו ע"ה מקובל צקיני מפי הגבורה צאיזה פסוק אע"פ שהפירוש שהוא אינו כמשמעות
 פסטי' דקרא ואפילו בגז"ס או צא' מ"ג מדות שהחורה נדרשת בהן או צריצוי
 אם בא למטה רצו ע"ה בקבלה מפי הגבורה שהגז"ס או אחד מ"ג מדות או
 הרצוי שהוא אחי לאגמורין כך וכך . וכן רש"י קדושין דף י"ז אומר אין אדם
 דן בגז"ס מעלמו ונקורה הוא להם מרבותיהם מסיני איזה היצה נכתבה לגז"ס
 בכל דבר הלמד מחזירו . ובספר התורה והמלוכה להרצ החריק מוה"י יהודה
 מאלבום נזרר כי כל דברי תורה שבגז"ס הלוא הם כחוצים באלבום אלהים בחורה
 שבכתב וכל דברי חכמינו מוכרחים ומוטבעים בעומק הלשון עצרי על פי חקים
 מיוחדים שהיו לחז"ל בשפת קדשנו . וכן הרצ מנרעורה על המוסכה באבות
 פ"ג מקורה סיג להורה אומר : המוקרת שנסקרו לנו חכמים בחקרות ויתרות
 שבהורה הם גדר וחזוק לתורה שבכתב שעל ידיהם אנו מצינים כמה מלות איך
 יעשו אותם כמו צכות צכח צכח סנים חקרים ואחד ואלא שיונו אנו לומדים
 להכשיר סכה צג' דפניה , וכגון מועדי ד' אשר הקראו אהם שבכתב חקר צג'
 מקומות לומר אפילו סוגגים אהם , אפילו מוידים אהם . וכן במקומות רבות
 בחלמוד הוליו חכמינו ו"ל דינים רבים נטעם המלה כמו בשבועות פ"ז אחר הרצ
 מנרעורה לא תקנה תורה לתוצע ליטצע וליעל אלא לכתצע שיטצע ולא יטלם
 דכתיב ולקח בעליו ולא יטלם . וכן גמרא סם ופירש הר"ן רישא דקרא שבועת
 ה' שהי' צין שניהם . ודינים רבים הוליו צדרך קצרא יטרה מה שהצינו
 בעומק טכלס ויושר נפטס כמו שאמר הרמז"ס צטעס קדר צצא צתרא אחר צצא
 מליעא : וסידר החלק הזה שמדבר בחלוק הקרקעות והדיכין צענין הדירות המשותפות
 והשכיכות וצטול מקח ומנכר צצציל טכולה קבלה ודברי ספרות ולא התבארנו מן
 החורה . וכאשר אמרתי היו דורשין כל אות וכל נקודה לדינא וליושר מדות
 כאמנם צונחות פרק ר' עקיבא דכ"ע הקצ"ה הראה למטה טיצא ר' עקיבא
 צקוף כמה דורות והלך ויטצ לו לסיף י"ח שורות ושמע דצרו וכתהיו אומרים
 לו מנין לך זה ואמר הלכה למטה מסיני טמה מטה והי' דורש ר' עקיבא על
 כל קוץ חילין טל הלכות . וצירושלמי צרכות פ"ט נחמי' עומקני טמט אה ר' עקיבא
 עטרים וטתים טכה ולמודו אהין וגמין רצוין אכין ורקין מיעוטין . כאשר
 כאמר פרק אין דורשין אלו לא כאמר אה הטמים ואת הארץ הייתי אומר הטמים
 והארץ אלהות הן . והרמז"ן פי' צראשית אמר סדרשו מלה אה לרבות טהוא
 בגזרה מן אהא צוקר . והרא"ס כתצ עליו טאין זה ע"פ דקדוק על הכתובים
 אותה ואוהך ואותי - ובאבות פ"ד על מאמנם המכבד אה החורה אמר הרצ :
 הדורש החקרות והיתרות טצחורי ומראה טעם על כל קוץ וקוץ לומר טאין צה
 דבר לצטלי אין לך כבוד תורה גדול מזה , וכן משמעות רבי צטל כבוד החורה אומר : טהי'

כותן לב לדרוש על כל קוץ וקוץ וחסו כבוד תורה גדול שאין צו דבר לצעלה
 ושרעצ"ן בהקדמתו לפירוט התורה אומר וכל הנמסר למטה רצונו צטערי הצינה
 הכל נכתב בחורה בפירוט או ברמזה בחיצות או בגימטריאות או בצורות
 האותיות הכתובות כהלכתן או המסתוות בצורה כן הלכפופית והעקומות וזולתן
 או בקולי האותיות או בכתריהם כמו שאמרו : כפעלה מטה למרום מלא להקצ"ה
 שה"י קושר קשרים לאותיות אמרו לו אינו למה אומר לי עתיד אדם אחד לדרוש בהן
 חלי חלים של הלכות . והכלית שקידת החכמים צדיני איקור והיתר בעשית סייגים
 וגדרים לקיים את התורה. ודרשו כל תיבה ואת להוליח למודים מועילים ומוסר
 השכל לדורות הצאים , אמרו חננקה פסוקים יט בחורה שאין להם הכרע כמו
 הנך טוב עם אבותיך וקם העם וכו' . וכן אמרו ירושלמי פרק ואלו מפקיין
 רבי זעירא צטס ר' אלעזר אכתוב לו רוצי תורת וכו' רוצה של תורה נכתבה
 אלא מרוצין הן הדברים הנדרשים מן הכתב מן הדברים הנדרשים מן הפה .
 וכן ירושלמי שקלים פי' אלו הממונין : ח"ר יונה כתיב לכן אחלק לו דברים
 ואת עלונו יחלק שלל , זה ר' עקיבא שהחקין מדרש הלכות ואגדות אמר ר'
 אבהו כתיב ונשפחות קופרים וכו' . מה תלמוד לומר לומר קופרים טעמו את התורה
 ספורות ספורות , חננקה לא יתרונו , חננקה דברים חייבים בחלה , חננקה
 עשרה נסים פוערות לרותיהן . שלט וטע כריתות בחורה , ארבע אבות מוקים
 אבות ואלאבות ארבעים חקר אי . והנה אמרתי שחכמים גדולים חזרו כללי המענה
 והתלמוד , כמו הרב ר' שמואל הנגיד , ר' משה חיים לולאעי , צקפרו דרך
 הצונות , והקל"ה בדבור תורה שצעל פה המתחיל כלל מדות ארוכה מארץ מדה
 מצאח קם הצרייתא דר' ישמעאל צ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן , וכללים
 לענין פסק הלכה שצוציאם ג"כ הרב צעל קדר הדורות וטם הגדולים מערכת
 ספרים . וכן רש"ל צקי ים של שלמה , כגון פ"צ סימן הי : כל תיקו הנאמר
 בחלמוד לענין איקורא לחוצרא ולענין ממונא לקולא . והנה לריך שקידה
 יתירה לירד לחוך עמקה דצריהם , כמו שאמר בהקדמת קי' עלחמנו מלה : כל
 מקום שזכר בחלמוד פעור אין הכונה מותר לעשות הדבר הזה כמו שצוצא
 מוכח טבת פ"א וכן באיקורי טבת וע"ז ועריות כונתם לומר פעור מדיני אדם
 אצל אקור וחייב צדיני טמים כי כל דצריהם שקולים על פלג מואזני לך ומשפע
 ולטון חכמים מרפא ומחכימות פתי ובלדק כאמר עליהם להצין משל ומלילה .
 דצרי חכמים ומרוסם ונלחך צינה יתירה להצינם . כאשר כתב צעל מגילת
 אסתר בהקדמתו לספר המלות להרמז"ס זה"ל : כי רצו ונשערו רחש הדרכים
 וכללים שילטוך האדם לדעה על כהן להצנת סוגיות ובעיות תרולים והיות
 מהדרכים אשר דרכו צם חכמי המענה וגם חכמי הגמרא . ובעוטותינו קצונת
 האדם הלכה ודלה מיימות ר"י הנשיא הוא רצונו הקדוש אשר ה"י הראשון שהתחיל
 לכתוב כל דבר הלכה ולפרסמה כי בחלה היו מתצים איות הלכה כדי שלא
 תשתכח מהם וגם היו נקטירים אותה לפי שלא כתבו לכתוב . וזה הוא
 פגילת סתרים . הוצרנה צריט פ"ק דטבת וצריט פרק סזרק וצקאר

מקומות

ונקמות בגמרא . וכראות רבינו הקדוש כי לרות רבות תמיד בכל יום היו
 כחוספת וצלות על ישראל והיו כורדים אכה ואכה וגם בזירות רבות לצטלם עללמוד
 תורה זחל ויירא שלא תסתבב תורה מישראל וקנן החכמים שהיו צימיו לאמר לו
 קבלתם צתורה נקסא ודרק עת לעשות להי הפרו תורתך והכל העלה בכתב על
 ספר והוא חצר המסניות צאר היעב לפי שכלו הצחיר כאיר וזחיר וכעלם השמים
 לעוהב ולא הוסיף ולא גרע בכתיבתו אפילו אות אחת נאמר קבל מצותיו .
 ושאר חכמיו וכזוכיו שאמרו לו קבלתם בלשונם נקסא העלה בכתב כי חייב אדם
 לומר בלשון רבו . והיו שלשון המעשה לא חברה מדעיו מאצטת פ"ק ד"ק
 על המעשה ראשונה שאמרה כשהזיק חב המזיק . והקשו חייב המזיק מצע"י ליי
 פירוש כי חב הוא פועל עומד והקיצו האי חכא ירושלמיא הוא דנקט לישנא
 קלילא . הרי מצוה כי בלשון שקבלה כתבה עלי תוספת וגרעון . וכן כתב
 מהרי"ק צטורס קצ"ו (וליי הלציר כראז ג"כ ראי' וזה שאמר ד"ק ר' יעקב נקסא
 שאל ר' יעקב נח עמידתא והקיצו ר' יעקב אומר וכן ס"ף כלים אמר ר' יוסי
 אשריך כלים שכתבת צעומא וילתא צעורה) ומתלה צלית העומא ומקיימת
 צחית עזרה . אחרי רואי ראיתי צקפר צחית הדת צהערת יס"ר שקלעתי
 למתצותיו) ואחר כך כתבצטו הלציות ובעלו השקדים וגם המעשים כל
 לרכס וצקפת זה חלן נקסא הצנת לשון המעשה וכל אחד פירש כפי חכמתו
 ותצונתו רבו צה דיעות חלוקית ופיגים ופיגים קויות בכל דור ודור עד עת צא
 רצונא ורצו אפי אשר הם ס"ף האמוראים וקבלו כל החכמים אשר היו צזונס למען
 שתצבר נקסאם וכל אחד יאמר צהס קצרתו או אשר קבל מצויו ומלא סעו
 דעוס העלם בכתב וזו הוא הגמרא . אמנס הם לא הספיקו להשלים לכזו הגמרא
 צזונס ומרימר וזר צר רצו אפי וחציריהם הם קיימו את הגמרא צזונס . כמצוה
 צקפר הקבלה לרצונו אצרהם סלוי ז"ל ואחריהם קמו רבנן סצוראי ואחריהם
 סבאונים . והבאונים האלו התחילו לחצר לנו פקדים בגמרא ומצרו ספרים
 קלרים להאיר לארץ ולדרים , פסק ההלכה ופירושה על מתכונתה כי ראו חכמת
 סחכמים צזונס וממעט . ואחריהם קמו חכמים וכצבים בכל דור ופירשו לנו
 הגמרא כרס"י והרמב"ם והרמב"ן ושאר חכמים ג"כ כי ראו קלר נלע שכלנו
 עלהצין אפילו דרכי הגמרא סנעסית לפירוש המעשה והולרך פירש לפירושה לכן
 אזרו גם צצרו חיל לעשות שלא תסתבב התורה מפי זרענו והרחיצו בלשונם
 סאריכו צפירוסם לא הכירו דצר גדול ודצר קטן אשר לא פצחו לנו . רצונו
 הקדוש היי הראשון אשר החל לקדר ההלכות , אומר סס הגדולים מערכת גדולים
 אות ר : ודע דכתב מרן צכללי הגמרא דרבי קלר ס"ר קדרי נקסא ועשאן סשה
 וצתקו צצ סרירא גלון כחוצ דהלל וסנאי הם שקלרו ס"ר קדרי נקסא ועשאן
 סשה וראיתי רמו צצ' אכתוב ליי רצי תורתו רבי קרי . (כתב מהרי"ל בלקיעיו
 סעעס רצי סוכבד עשירים היינו סעומנו יראו וכן יעשו לכבד העשירים והוא
 ס"י עשיר גדול וא"כ כסיכבדו סולא סוכבדין אותו צקביל סהוא עשיר ולא
 מפני תורתו) ומתקבלות הקבלה איך צא אלינו איש מפי איש כזה הצלחה

דברי הרמזים בהקדמת ספרו הגדול יד החזקה • וגם הכוזרי מאמר שלישי
 סימן ק"ה כותב ג"כ דרך הקבלה ומוחמה שכלל דבריו כל דבריו עד הנה בקילור
 לעתיק מהם זה"ל : הכוונת החמידה עם אנשי ציה שני ארבעים שנה מהזקנים
 הנעזרים בכח השכינה שהיתה צבית ראשון וכו' • ואחר הארבעים שנה ה"י המון
 החכמים הנקראים אנשי כנסת הגדולה ולא יספרו מרוב והם פעלו עם זרובל
 קמחו קבלתם אל הכנאים ונביאים וקרוה לאנשי כנה"ג • ואחריהם דור שמועון
 הלדיק כהן גדול ואחריו אנטיגנוס איש סוכו ואחריו יוסי בן יעזר חסיד שצכהונה
 ויוסף בן יוחנן • אמרו משמה יוסי בן יעזר נטלו האשכולות שאלמר אין אשכול
 לאכול מפני שלא ידעו לו עון ונעוריו עד יום מותו • ואחריו יהושע בן פרחי
 ונחאי הארזלי ואחריו יהודה בן עזאי וקמעון בן בטח וחצריהם וציוניהם החחילה
 דעת הקראות , בעבור מה שאירע לחכמים עם ינאי המלך (קדושין ס"ו) והיה
 כהן והיתה אמו חסודה שהיא חללה ורמו אליו אחד מן החכמים שאמר לו ינאי
 המלך רב לך כהר מלכות והנה כתר כהונה לזרעו של אהרן ויעלוהו מציריו להצאיש
 בחכמים ולכלותם ולהגלותם ולהמיתם ואמר להם כאשר נאצד החכמים ממי
 כלמוד החורה אמרו לו הרי תורה שצכתצ כל הרולה יצא וילמוד ואל תרביש לתורה
 שצע"פ והאמין להם ושמוע דצריהם והגלה החכמים וכללם שמועון בן בטח והי'
 חוחנו וכתקלקלה הרצנות זמן מועט • וטרו להחזיק החורה צקול דעתם
 והקשותם וכלאו ולא יכלו עד שהושצ שמועון בן בטח ותלמידיו מאלכסנדריא וצנה
 הרצנות לאיחנה • ואחריו היו שמעי' ולצטליון ומחלמידיהם הלל ושמאי והי' מענין
 הלל מה שהוא מפירסם מחמתו וענותותו והוא מזרע דוד והיה מאה ועשרים
 שנה והי' לו כמה אלפים תלמידים , גדול שצנהם יונחן בן עוזיאל , קטן שצנהם ר'
 יוחנן בן זכאי • וזה ר' יוחנן בן זכאי היה מאה ועשרים שנה כרצו (ר"ה פ' י"ט)
 והי' צחורצן ציה שכי ומחלמידיו ר' אליעזר בן הורקנוס שיס לו פרקי ר' אליעזר
 המפורסמים בהכונה ומדות הגלגלים וכל דבר מופלא צחמות הככבים • וצאלת
 הדורות שהיתה הורהם אומנותם לא פסקו הע' סנהדרין , ואחרי אלה רבי
 עקיבא ורבי טרפין וחצריהם וכולם אחר החורצן והגיע ר' עקיבא אל גבול קרוב
 מהכנזאה עד שהי' משחמש צעולם הרוחניים כאשר אמרו עליו ארבעה נכנסו
 לפרדס וכו' אחד צא צעלום וילא צעלום ומנו ר' עקיבא וכו' , והוא מעשרה
 הרוגי מלכות , (ידוע דהעשרה הרוגי מלכות לא נהרגו בזמן אחד וקדם
 הריגת רצ"ג להריגת ר"ע כמ"ש צס' יוחסין דפוס אמטורדס דף כ"ד ועיין
 פ"ה דקמחות • (סס הגדולים קובטרס אחרון) • וצטלשלת הקבלה מכתפק
 אס הומתו וקיים סס : ולא נהרגו כל החכמים ההם זולתי קלת הכחוצים
 צגמרא והם רצ"ג ור"ע ור' יהודה בן צבא ותרדיון וכו' • והפייטנים צדלו זה
 מלצס להציא מורך צלצ המון ציונים ההם שסם ימי ענוי ותקוצה • וראה צחי
 סוף פ' מקץ) ואחריהם צדור אחר רבי מאיר ורבי יהודה ור' יוסי ור' שמועון בן
 עזאי ורבי איכא בן הרדיון וחצריהם ואחרי אלה רבי והוא רבינו הקדוש , ועמו
 ר' נתן ור' יהושע בן קרחה וזלחם רבים ואחריהם צעלי המשנה הנקראים חכאים

ואין

ואין אחריהם אלא האמוראים והם צעלי הגמרא וחיצר רבי המסנה סנה ק"ן
לחורבן בית שני אחר חנוך מואת וסלטים סנה להפקת הכוזה , והסתדלו במסנה
זהסתדלותם בחורה וכו' ונתגבל זה מלכות הלסון העצריה וכו' אכל קלור
דצריה ויפי חצורה וכו' ערכה וכולל אופני הענינים צענין סיראה המעיין צעין
האמת כי צטר ודס יקלר מחצר כמותה אלא צעור אלדי ואין סונא אותה אלא
מי שאינו מצינה וכו' . אכל שמועות הגמרא והמקצלים אותו יארכו הדצרים
זהם וצדרכיהם וצדצריהם וצונסליהם ואם יס צהם עה שאינו היום משוצח כצר
ה" צדורות ההם כהוב ונעוצה * וכו' וכו' . אחרי חכמי התלמוד ורצן קצוראי
היו הגאונים , כאטר מדצר מהם הרמז"ס צהקדושת יד החזקה. וצסס הגדולים אמר :
גאונים כצר נודע שחצרו הגאונים כמה חצורים צתלמוד , ולפי דצרי הרמז"ס
כתצו צלסון ארמי . והרצ"א"ע צפירושו כסכותצ הגאון סהס כונתו על רצינו
סעדיה והר"י"ק כסכותצ גאון סהס כונתו על רצינו האי גאון . רצ האי גאון
ה" צרונא הוא ה" בן רצ סריא גאון בן ר' חכילא גאון , ואריה חקיק על
חותמו , וה" חתנו של רצ שמואל חפני , והלמידיו רצינו נקיס גאון ורצינו ברסון
מאר הגולה רצ סעדי" גאון אחרון הגאונים גדול צחכונה ופירס התיצה צערצי
מלצר ספריו הרצים כספר האוננות וכו' , כתצ פסקי דינין והלכות ה" מוצע
חכילא בן דוקא . רצ נקיס גאון קיצל מרצינו האי ורצינו חוסיאל וה" רצו של
הר"י"ק . הר"י"ק הוא רצינו ילחק אלפסי והרצה גאוני הדורות עשו פירוש להלכות
הר"י"ק , הרעצ"א , רצינו חס , הר"ן . רצ"ס כי הגמות הרצ העטור ועוד כמה .
וקס הרמז"ס אחרי הר"י"ק וחצר ספרו יד החזקה . כפי סראיתי צספר סס
הגדולים . רצינו משה ונגע דוד הע"ה כולד לרצינו ויימון אציו צחדס ניסן יוס
יד סנה ד' אלפים התל"ג ליליה צקירטוצה וכפטר ונן העוה"ז וזכה למי עוה"צ
ציוס צ' צצצת יוס כי לחדס עצה אלף הק"א לסערות. והרצ"ן צחסו" ח"א סימון
ע"צ כתצ אטר חי טצעים סנה . והרמז"ס כתצ צהקדושת יד החזקה : כללו של דצר
חצרתיו כדי שלא יהא ארס לריך לחיבור אחר צעולם . וקס הרצ"ד והסיג עליו
צאחרו צהקדושה קצר לתקן ולא תיקן מודע לא כתצ הדצרים צסס אמרס כאטר
עסה הריף זל"ל וקייס טעסה זאת אלא כל קצל די רוח יתירה ציה . הרצ"ד .
הנקרא רצינו אצרהס צר דוד , הוא הרצ"ד הסליטי צעל הטסבות ה" תלמיד
רצינו משה הדרסן ורצינו משולם . ונהר"ס ריקאנטי פ' כשא כתצ סנגלה אליו
אליהו הנביא . וזה סכתצ צהסבת פ"ח דלולצ כך נגלה לי יסוד ה' ליריחו .
וצהסבות פ"ו דכלאים אזיל ונודה להרמז"ס שולאכה גדולה עסה צאסיפת צצלי
וירושלמי ותוספתא והעעס טהסיג עליו צכל חוקף הוא כדי טהדורות לא יסנכו
עליו ויסצרו דאין לנטוה מדצרו ומה גם סקרא ספרו משכה תורה וכתצ לצרו
שאסף לו כל הדינים למען לא יצלה זמנו צפלפול הגמרא , והרצ מרן ונהר"ר
יוסף קארי הגין צעד הרמז"ס צכסף משכה אטר עסה . וכתצ עליו צעל סס
הגדולים חוקף גדולתו וחסיצתו מפורסס סכתפטו הוראותיו וספריו הקדוסיס
ציה יוסף וכסף משכה וס"ע צכל תפולת הגולה . ומגדולי תלמידיו הרצ ונהר"ס

קירדצירי

קירדיצירי והרצ מהר"ם גאלאכטי והרצ מהר"ם אלטיך . מן האריך ימים פ"ז
 פנים ועלה לשמים צע"ק לפת יום ה' י"ג ניסן של"ה . ואמרו עליו שהי' לו
 חגיד . ועוד חיבר כללי הגמרא וסו"ת א"ה ומגיד מייסרים ודק הבית . הר"ן
 מפרט הריף חזירו של הרצ המגיד ומגדולי תלמידיו הקדוש רבינו אפרים וידאל רבו
 של הרצ"ן וגם הריצ"ם . הריצ"ם רבינו ילחק צר טעה כתב שם הגדולים ראיתי
 בקיבוץ יסן טענה הריצ"ם לאלגזייר לא נהגו צו כבוד והלך לעיר לאמדייה וציוסה
 והמרינום . כתובה לדיין ע"פ המלך . וועשה הזאת הלל היא כתובה מהחכם
 ברעץ באריכות . גם הרמז"ן השיג על הרמז"ם רק רבים מנינים צעדו כאשר עשה
 בקפר המלות צעל מבלת אקחר ומרגיחא טזא . הרמז"ן רבינו משה בן נחמן אחד
 מרבותינו צעלי התיקפז (שם הגדולים אומר דע שרבותינו צעלי התוספת לא היו
 צומן אחד ומתחילת זמן רבותינו צעלי התוספות ועד אחרון לא יצלר ממאה
 וחמשים טנה) ריצ"א היינו רבינו ילחק צר אשר הלוי הי' מצעלי החוס' והיא
 הי' צומן רס"י . ורס"י הוא רבינו שלמה ילחקי או ירחי תלמיד רבינו יעקב
 צר יקר והי' מנזע המנא ר"י הסנדלר ומגדולי תלמידיו רש"ם ורבינו ילחק צר אשר
 ורבותינו צעלי התוספות מילאי חליו הוא פירש הכ"ך אך פירוש דה"י ואיוז אינו
 ממונו . הוא דקדק מאוד בלשונו שרמו כמה חדושים צעינו אות (שם הגדולים)
 עלה לשמים טנה תתס"ה לאלף הי' . רבינו אשר בן רבינו יחיאל הרא"ש
 אצי רבינו יעקב צעל העורים ספריו ודרושו על התלמוד נדפסים וכודעים .
 וזה רבינו יעקב בן הראש קורא אותו המגיד למרן יעקב דחילי וחיבר ארבע עורים
 קרוב לטכח קי' לאלף הטשי וגדולי הדורות עשו חיבור עליו כמו מהרי אבות
 ומהר"י בן חזיב ומהר"ם אלטיך . ופרפראותיו על החורה נדפסו בחומשים
 הרצ"א רבינו שלמה בן אדרת והוא תלמיד הרמז"ן ורבינו יונה . חיבר חדושים
 על התלמוד וסו"ת לאלפים וחיבר חורת הבית הארוך והקלר ועל העורים כמלא
 צ"י גם דרכי נוסה להגאון מהר"ם איסרלס הרצ צעל המפה . ציני הרמז"ם הי'
 רבינו אברהם בן עזרא וכתב עליו שם הגדולים ראצ"ע מופלא בחכמות ואח הגלוי
 חכמה הדקדוק שחיבר הרצה ספרים בדקדוק ופירש הכ"ד והיו תוכן הרצה . ואני
 הלעיר ראיתי כמה ספרים שחיבר והם צכ"י זכמה חכמות והי' ציני רבינו מהר"י
 בן מייגאש והאריך ימים והי' גם ציני הרמז"ם וכח נפטיה קודם הרמז"ם . הרצ
 צינין איספיוזא ז"ל עשה ציבור לפירוש הרצ"ע לכציאים וכחוצים ובהקדמתו מציא
 מרצני איעליא טכתצרה להם תלמידיו שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעם דברים
 אשר לא כן , וכל לטון טימלא בחומש וכציאים שהוא ענגד לדברי רבותינו ז"ל אינו
 מהרצ"ע עלמו רק תלמידיו צלי ידיעתו אחרי מותו שלחו יד והרצ"ע וכסאו
 בקי . אך מה נענה דומנין רבינו הרמז"ן כותב עליו בתוקף כגון מ"ט פ' שמות
 יולק זה . והרמז"ן הי' סמוך לרצ"ע . ובספר עומר הטכחה יס סיר אשר
 צר ר"ח סכותב בכבוד גדול להרצ"ע .

הנה הראח לדעת קורא נעים כמה גדולי ארץ הציאו אלינו הקבלה ויש
 לנו

לנו על מי לקמוך . אולם דע כי הגדולים האלו אהבו מאוד החכמות וכבוד
 החכמים הממוכמים בחכמות האלה , ועלינו לדרוך בנתיבותם . כי הנה אור
 לנתיבותינו , והרולה לילך בדרך ישרה ילמוד ספרי הרמז"ס . ונה נעמו דבריו
 בהלכות יסודי התורה והלכות מדע . אשרי ההוגה בהם וינהג מעשיו על פי
 למודיו הישרים . ואך אחרי שקידה רבה על ספרי החכמים הכוזבים כזיא שפרי
 תורה . ועוצה העלה היעולה ונהרז רוח"ל בצפרו דרך חכמה באמרו :
 הנה ונה סלריך כל הרולה להיות חכם בישראל לדעת תחלה כ"ד הספרים עם
 ביאוריהם הראשיים . ואח"י"ג מודות שהתורה נדרשת בהם עם כל ביאוריהם ,
 ואחר שידע כל אלה ראוי שילמוד כל הס"ס מראשו וסופו בהצנח כל פשוטי
 הסוגיות על צוריין , אחרי כן לריך שילמוד ספר יד החזקה לפרמז"ס מראשו
 לקופו עם מפרשיו לדעת מולא כל דין ודין . אח"כ ילמוד הס"ע ויראה כל דין
 שיש בו חילוק מדברי הרמז"ס או נוסף עליהם יבקש מולאו בצית יוסף ויצין
 טעמו וכיוון , אח"כ ילמוד כל מדרשי הקדמונים עד חומס . עוד ילמוד
 מלכת ההגיון והמליכה והסיר עד שידע אותם . עוד ילמוד ההכנסה והתקצורות
 והחכונה הראשיים עד שידעם ושאר החכמות ומלכות מה סלריך לו ילמוד עד
 שידעם ואז יקם עיקר כל עיונו באלהיות כל ימי חייו , ולהצין אלהיות ילמוד
 בחלטה חכמות העולם , אחר כך ילמוד ספר הכוזרי , חזרו ר' יצחק סגברי
 בלשון ערבי ונעחק ע"י ר' יהודה הלוי לעברי , ונה ר' יהודה הלוי אחר
 שה"ק שהי' מפורר עלום , וספר חו"ה לרבינו בחיי הדיין החסיד וספר המורה
 לפרמז"ס וספרי ארבע , וספר עיקרים להפילוסוף אלהי עזה"ר יוסף אלבי
 ועקידה ומוסי' יצחק עראמ"ה . ספרי הרלב"ג פירשו על חנ"ך . רלב"ג הוא
 רבינו לוי בן גרסום בן צהו של הרמז"ן חיבר פי"ה הכ"ד ושאר ספרים והוא קרוז
 להרמז"ן , ספרי עזה"ר אברבנאל סר וגדול חטר מגזע ישי' והיא הי' מגרוס ספרד
 סנה מורה ישראל חיבר פי' על התורה ועל הנביאים באורך וברוח וסי' משמיע
 יקועה בדבר ציח משיח וסי' ראש אמנה על העיקרים ועוד חזורים רבים .
 וספרי ר' שמואל ור' יהודה אבן תבון (אבן היא לבן חסון) ולהצין אגדות
 חכמינו ילמוד עין יעקב חזרו עזה"ר בן חניב . עם חדושי והמשכה ילמוד עם
 פירוש רבינו עובדיה עברטורא היא עיר צרומניא חלמיד עזה"ר קולין וכתב עליו
 הרדב"ז שהי' ראש רבני ירושלים . ועם תוס' יו"ע ואז כאשר יסקד על ספרי
 חכמי הראשונים והאחרונים ידע להבדיל בין מלות דאורייתא ומלות דרבנן ומה זה
 סייג או גדר ולצל להחליף מנהג כשר וישר אשר אמרו עליו מנהג ישראל תורה
 עם מנהג אשר למדו מהעכוס אשר עליהם כאמר ויתערבו בגוים וילמדו ממועסיהם .
 בצ"ר פי' י"ב אל תוסף על דבריו חכי ר' חייא שלא תעשה את הגדר יותר
 מן העיקר שלא יפול ויקלץ הנעימות אשר ע"כ אמרו לא ע"ה חסיד , כי בין
 מנהגי כשר וישר ומנהגי חסידות שקבלה צדיקו מאבותינו נתערבו מנהגים אשר
 אסרו האחרונים משום דרכי האמורי ורק מפני שאין מוכרע צדיקו כדו בעיני
 ההמון מוזקן ולא יאמרו אך שקר כחלו לנו אבותינו כאשר נוכלא בפי"ת חתם
 סופר

סיפר וזכרונה אדם מלכת נקטה אוח ח' ע' לזבל המנהג עכץ זילוף יין עם
 צילה על המה וגם לקנות ידיו ולתת המזלגות וגם עם אומר שהוא מנהג עכוס
 להעמיד לנלכת מים ומטפחה אלל כר הדולק אחר המה . כי צודחי ראו זאת
 מהאומות הקדמונים עת התגוררו ציניהם . כמו שאמרו סנהדרין פ"ד פסוק אחד
 אומר כמשפטי הגוים אשר קביצותיכם עשיתם וכחוצ אחד אומר לא עשיתם הא
 כילד כמותוקנים שזהם לא עשיתם וכמוקולקלים שזהם עשיתם ויש מנהג אשר
 הוא רק אסמכתא על קרא כאשר אומר פסחים פרק"י חרוסת זכר לטיט אומר
 חוסיו"ט חרוסת מלשון חרס ותפוח שה"י יולדת עם זלא עלב דכתיב החתן החפוח
 עוררתך . ואמרו מוכיסקין החינוקה להמלמד בן חמש שנים ונפחות מכלן אין
 מוכיסקין אוחן (יו"ד הלכת מלמדים סימן רמ"ה הג"ה ומ"ו מיד שה"י בן ג' שנים
 שלימות ומלמדין אותו אוחיות החורה הרב אברבנאל בפירוש לאבות והוא סמך
 זאת למקרא שלש שנים יה"י ערלים) ונמלא צספר נחלת שבעה מה שטובגין לשבור
 הכוס בשעת חופה מטעם וגי'ו צרעדה , אמרו כל אדם שאין לו אשה שרר
 זלא טובה זלא שמוחה זלא צרכה וכו' , לכן מצרכין שבע צרכות על שבע טובות
 שמוקבל עתה (ראה צספר ר"ח חן טעם הגון על השכי צרכות הדומות בשבע
 צרכות שחותמין יולר האדם , ונחדושי מהר"ט כחצות דף ח' פירוש שבע
 צרכות) ודין זריקת אוכלין לפני חתן וכלה עיין א"ח סימן קע"א . צספר
 יסוד תקוצה הטעם למה מוקדיסקין האשה זאלצע כשאחה ונחיל למוות זאגודל
 מן חורת ה' המינה אז יזא זכל פעם השם זאלצע , ועוד כאשר זאלצע
 זלתיים הוא . כתב הכל זו טעם למה נהגו ישראל לקדש צטבעת שאין זו
 זאבן עוב שלא חתן לזה אל המרגליות ותחשו צ שהיא טוה דמים יקרים ויהי
 הדבר להיפך ונמלא קדושי טעות . וצספר יסוד תקוצה מטוס הכי מוקדיסקין
 לכתחילה צטבעת שאין זה אכן מטוס דכתיב את צחי נחתי לזיס ר"ת "אזן
 "לא "יש , טעם המנהג לחדש הלצנה כנאל צעקידה טער ל"ז כמו שהלצנה היא
 נפרלת ונצניית כך הוא עכין אומה הזאת וכו' . וצטוסה הצרכה כנאל שהם
 עתידים להתחדש כמותה , מנהג ארצע כוסות דפקח כנאל צירושלתי פסחים
 פ"י , מוכין לארצע כוסות כנגד ארצע גאולות לכן אומר וכו' , והולחתי והללתי
 וגאלתי ולקחתי , ועוד כנגד ארצעה כוסות של פרעה , וכנגד ארצע מלכות
 וכנגדן עתיד הקצ"ה להטקות את ישראל ארצע כוסות של נחמות ה' מנת חלקי
 וכוסי כוס רויה והדין כוס ישועות אשא תרי , זה כוכת הפייטן ארצע כוסות כצנחזה .
 ועוד צספר יסוד תקוצה מדוע כוחצין צכחוצה ציום זה לחודש וצבט לירח רוח
 כי יקח איש אשה חדשה וברש ירחים . וצאצודרהם כתב אם אין ראי זכר לדבר .
 מנהג לשפוך המים אחר המה שנאמר ותמה עם מרים ולא ה"י מים לעדה ,
 ועם שיש ליזהר זכל תקופה שלא לשחות מים צבעת תקופה מטוס סכנה שלא
 יזק ויתפח מפני שהקופת כסן נהפכו מימי מלרים לדם תקופת חסרי זאוח
 פרק זא אצרהם לשחוט צנו תקופת טובה נשחטה צה יפתח . וכתב אחכס
 ראצ"ע והנה היודעים תקופת האמת לא אמרו שהזיק לאוכל ושותה , ודבר

התקופות

צ"ע

התקופות שיחת הזקנות ודרש סתקטע ילחק ונת יפתח ים לו קוד כי לא נסתעו
 דים מנחומים שאמרו על התקופה כי לא נחץ ציעקב , וקרא צספר מלרימה
 להחכם המליץ המהולל פראנקיל מוויין וחדע כי כן האמינו צזיזק התקופות
 אומות הסבלות וחכם לצצ ידע כי הוא בגבל המורר לארצע תקופות השנה ותקופתם
 על קלותם . וים מנהג סתקטו רק לפי הזמן והמקום חץ תקופת ס"ים חמדי
 "ספ"ער "ווררמס "מליכן . ואמר מנ"א א"ח ס' תר"ל אס נסתנה הענין מאשר
 ה"י צומן הראשונים רשאים לטנות המנהג לפי הזמן . ונספר נחלת סצעה
 סימן כ"ז אומר : והנה מקרוב צלו סעקו חיה דבר חסר צעעות או מנחת
 קלי הדעת או מפני שאינם צני תורה ולס נסתקו צמנא פצעים ושלס אי
 אפשר לטום תורה להוליאם מנחה הרע אפילו צאיסור סל תורה , ואפילו עמי
 הארץ וצורים שאינם יודעים צין יעין לסמאל מרגלא צפיהם מנהג עוקר הלכה
 ועוד סס . נמלא כללו סל דבר דלין צני העיר רשאים לתקן נגד הדין . וצספר
 פיעל לרק להרצ הס"ך על תר"ג מלות אומר : לאו לא סתגודו על מות ,
 וצכללה סלא יה"י צני העיר חלוקים צמנהג עכ"ל . מזה ילמדו רוב ערי גאליציע
 צצני העיר חלוקים צמנהגים מנהג אשכנז ומנהג ספרד . וצ"ן צצסוצת
 מנהג"מ מיכן סימן ו' וסימן ע"ד דלין לסמוך על סום מנהג א"י הוא מנהג
 דתיקן צפרע לעשות חיה העלה על הציור כפי אלתותן להצמיד על האר
 ולהקל על אחרים ולקצוע אה"י מנהג מזה ואומרים צזה מלא מנהג עוקר
 הלכה , וכן הצגדים מלצוסי היודים המה משתנים צכל זמן לפי המקום והמדינה
 עם ועם כלטונו . והנה צי"ד הלכות עכ"י סימן קצ"ח אפרו רק מלצוס
 העיוחד לעכ"י ס' כמו שאמר מה סלוצאים צגדים ארומים מקום פרילית אסור
 אצל דבר סנאבו לחיצולת וכן סעושים מקום כבוד או עצם אחר מותר . וצתסוצת
 מנהג"ק סורס קע"ח זה"ל : דלין אסיר צלצית צגדי עכ"י סל כל זמן שאינו צגד
 העיוחד לעבודה זרה והציא ראי מזה שאמרו חולין ק"ו מים הראשונים האכילו
 צפר חזיר . ופ"ש"י סס דזה ה"י מצעה סנא אים אחר לאבסניא ואכל צלי כ"י
 וצצרו צעלי אבסניא דהוא צן ככר והאכילו צפר חזיר וקעה סרי ה"י יכול צעל
 אבסניא לצביר אותו צלצוסיו דהרי ישראל לריכים לחיות מליינים צלצוסיהם
 אלא וראי כי אין איסור ללצוס צגדי ככרים , צפרע כי
 אמתו לא נרע איך היו מלצוסי אצותינו צסנים קדמוניות וכדע כי הם הצגדים
 צסתנים כמעט צכל עשרה סנים כפי הזמן והמדינה .

בתנחומא נמלא על הסקוק אים מלרי הלילנו מיד הרועים וכי מטה רצינו
 מלרי ה"י אלא יודי ולצוסו מלרי וכן מרדכי כי הגיד להס אשר הוא יודי ויונה
 סנציא לא ככר צמלצוסיו ונמאל מאיזה עם הוא , ומאשר הוכיחי מהפסיק
 צחקותיהם לא תלכו אמר הרמב"ם צספר המלות (מלות סג"ג) צחקותיהם לא
 תלכו לסון ספרי , יכול לא יצנו צמים לא יעצו כרעים כמותם ת"ל צחקותיהם
 לא תלכו , לא אמרתי אלא צחקים החקוקים להס וללצותיהם , והמציאים ראי
 על

על איקור לציבה צבדי עמים לאיש יבראלי מהמדרש שאומר צבציל די
 דברים ישראל נבאלו ומלרים שלא שירו צום לקום ומלצום , הנוסחא הזאת
 טעוה צידם כי כבר נחזרר כי הנוסחא לא ציוו אח מלצום לא כנאלא בהמאמר הזה
 אשר בא במדרש (שמות פ"ח) (ויקרא פ"ג) וצילקוט כאשר מציא זה המאמר
 הרב צעל כלי יקר פ' שמות ולא נאלא הנוסחא שלא שירו מלצום . וצדרכי
 משנה הלכות חקות הגוים : אשר יש לאקור משום חקות הגוים הא הוא צדבר
 אשר אין טעמו נבלה אלא שהם נוהגין כן אז ודאי שמוטך אחריהם ומודה להם .
 והמנהג אשר יש לאקור משום מנהג הגוים הוא צדבר אשר שייך צו פריכות .
 כי הוא סנהדרין דף ע"ד דאמר"י לא השנה ערקתא דמסאכי , ופי' האלפסי
 שמהג של גוים ברכיעותיהן אדמות ושל ישראל שחורות דזה המנהג היא
 משום לניעות דאין דרך ישראל להיות אדום לצו . אצל מנהג שנהגו ישראל
 ללצום , והגוים צמלצוסי אחר , אם אין אחרו של ישראל מורה יותר על הלניעות
 מאחרו של גוי , אין שום איקור לישראל ללצום צמלצוסי
 הגוים דכל האיקור אינו אקור אלא כשהוא עושה כדי להדמות אליהן בלא
 תועלת אחרת , אצל ע"י הועלת ברי עכ"ל .

ובתשובת רמב"ן סימן רפ"ג על ענין המכצפים והמכשפים מה בכוהגין
 שאין נושאין נשים עד מלוי הלצנה צאלו הארלות אינו כיחוש אלא כבס שמוטאיך
 האולכים על המעין כהמשך מלכותו כן עושין צמילוי ולא צחקרון . ומה בכוהגות
 צנשים לילך ער"ה על הקצרים אומר ציערת דצט ח"א דף ל"א : ואין שכו"א לפני
 המקום אלא הערוצות אכסים ונשים וצחולות ולכן כבר קצעהי לכס ואהי כמדבר
 לכס מצלי ללכת ער"ה וי"כ על קצרות רק אנשים . (רבינו יוסף קמחי אצי הרד"ק
 צספר מהלך קורא הגר על המנהג לילך להפלה על צית הקצרות ואומר שזה
 שאקרתה תורה דורש אל המתיים ולכן הש"ע הלכת ר"ה אומר ג"כ שאקור להחפלה
 אל המתיים אלא המהפלל יצקם טצזכות הלדיקים השוככים פה יקוצל חפלחו) .
 וגם צדבר חינוך הצנים כהפך הקדר ממה שלמדו ציעים הקדמונים צעצור המנהג
 וההרגל הרע אשר על זה לעקו חבמים גדולים אשר הצאתי רוצ דצריהם צספרי
 עמוד העולם . וצעל ווי העמודים בראה קדר הלימוד הכסון צאמכטרדם אומר
 החלי טיהפצט המנהג הזה ללמוד חכ"ך ודקדוק ואח"כ משנה וגמרא בכל חפולות
 ישראל . והש"ך יו"ד סי' רמ"ה אומר דכלא כדין כהגו העולם שלא ללמוד צניהם
 חכ"ך והשל"ה מלריך להוכיח פראוי וישר לאיש ישראל הרולה לקיים וסנכחם
 לצניכס , שילמוד צנו החילה חכ"ך ודקדוק ואח"כ משנה וגמרא ופוסקים . גם
 הרב הגאון מוהי יעקב מליקא זל"ל אומר צלואה לצניו יהי לכס שיעור קצוע צכל
 יום למקרא ולמשנה ואף כי אמרו חז"ל חלמוד צצלי צלול מכלס הם כבר מלאו
 כדכס צמקרא וצמשנה ואין מצגיח על זה צעצור המנהג הרע ההרגל , וכל אצ
 רולה שילמוד צנו גמרא וחוספת טרם ידע קרא מקרא והמלמודים השועים יכו
 צבועים את חלמודיהם צאין חמלה למען יהגו וילפלו צכל השצת השיעור גמרא

אף שזה הש"ע שאוקר לאכול מאכלות אקורות וכדומה אוקר ג"כ להכות הצנים
 שחא' ציו"ד ס"י רמ"ה לא יכה אותם המלמד מכת אויב מוקר אכזרי לא צפועים ולא
 צמקל חלל צרועה קטנה . וכן ס"י פ"ט וי' שהוא מלמד תלמידים גדולים או
 קטנים לא יכף אותם תמיד צפועים וציקורין של דברים . וצדור ההכרח ללמוד
 חכמה הדקדוק כבר כתבו גדולי החכמים וחזרו ספרים בחכמה הזאת, כהרצא"ע
 והרצ' רד"ק ואצ"ו ר' יוסף קמחי ז"ל אשר אמרו המושלים אם אין קמ"ח אין
 חורה וכל הגדולים שומרי תורה ידעו לחות הלשון ודקדוק . ר' יהודה הלוי ה"י
 מלין ומסורר מהולל-מאד ככתוב בספר שם הגדולים ועוד שם רצינו שלמה בן
 צביריל מרקדק ומסירר ותוכן הרצה , חיבר מאמר מופלא וקראו כתר מלכות וחיבר
 אזהרות וכמה פיוטים נחמדים . וארב מחצרת שירה שקולה מד' מאות חרוזים
 בדקדוק , הזכירה הרצא"ע בספר מאזנים וכתב דנא יסקל כסף מחירה , ומציא
 ג"כ צעל ש"ה מערכת ספרים אוח ש' ספר שיר גדול מהרצ' האי גאון על הדיכין
 וסיעור גדול מאד ומכללי הדקדוק לרציני' הם ז"ל , שיר על מנין אומיות התורה
 ומרצו סעדי' גאון , ורצ' כזכה . החכם ר' יהודה בן שלמה הספרדי הידוע
 בן חרזי מעתיק פירוש המענה להרמב"ם ומרצ' הפליא לעשות צפירים בספרו
 החכמוני , ורצ' מהאחרונים לועקים חונק על המנהג ללמוד עם הילדים גפ"ת
 צטרס יצינו מקרא . צעל גור אר"י פרשה דברים אחרי אשר האריך והוכיח
 ע"י אומר : יעסוק בחוספת ומי יתן וה"י לו העקר ולא יבקש חוספית
 והגדולים יכלו צהבל יתייהם וטוחם בצחלה צפלפול של הצל .
 השל"ה דף קפ"ח אומר : והכה יס כח משוגעים האומרים החילוק מחדד
 האומר כן ראוי לכזיפה . ועס דף קפ"ג : אמת הדבר טובא פלפלא חריפתא
 וצפרק צ"ו אומר רצא צטעה סמכניסין אדם לדין שואלין אותו פלפלא בחכמה .
 הצל כל זה כאמר על פלפול של אמת . ודוקא צפלפול של אמת הצל צפלפול של
 עקר דובר עקרים לא יכון . תנא תלמיד ותיק ה"י ציצנה שה"י מעהר את הסרן
 צק"ן טעמים וז"ל החוספת תימא מה חריפתא הוא לטהר את הסרן . וכן צעל
 חות יאיר : אל יצלה צנך זמנו בחלוקים וצחריפות של הצל אשר צעו"ה נחפשו מה
 שלא מלאכה כלל בדברי הקדמונים לא צגמרא ולא צחוספת . לכן אומר השל"ה
 וענין החלוקים יה"י צטלים ומצוטלים , ומי יתן שלא יה"י צעולם . וגם חבני
 החלמוד צו לעבו לפלפול של הצל , צאמרס צ"ו ל"ח חרופי דפיוצדיתא דמע"לין
 פילא צקיפא דמחטא . וציומא כ"ח צבלאי טפסאי דדיירי צארעא דחשובי אמרי
 צמעסתא דמחטבן . גם הגאון מו"ה יעקב וליסא זל"ל צקשרו כחלה יעקב אומר :
 והעיון שחלמוד יה"י חליצא דהלכתא לא צפלפול הנהוג צעווחינו הרצ'ס
 צדור סזה . החכם גרען מציא צקפרו קירות היהודים דצרי ספר אגרת
 המוסר , זה"ל : על ידי הפלפול לא שמו לצס רק להרצי' חרופים ופסקים ופרושים
 מה שזה עגלה זה ומסיר מה שזה אוקר זה מחיר , על קורי עכצ"ס יארוגו
 להצאי' את ריחם לגלות נצלתם . כל זאת היחה לצני עמנו יען לא קראו
 קורות חכמינו הקדמונים מה עשו צחייהם , אף עמנו צכל עו לאסוף תורה
 ועדע , לא כן צזמנינו אשר האבות לא יתנו צניהם ללמוד לשון וספר רק טעמים
 לראותם

לראותם עוקרים הרים ועומדים בקצרה עקומה ולסוף מואסים בחורה ובכל דבר
 חכמה . ומה יעשו לטובת חיטוך זניהם להיוחס מאשרים זכאי המעומות, הן כל
 גיעת האבות לזמן יולאי חלליהם לא יחנו שינה לעיניהם להציא ערך לזיחס
 וללבוז שהן וכחלת אבות לזניהם, אולם מה יעיל כל הונס אם זניהם ילכו טובצ
 כפרא מדבר ומה יחנו ומה יוקיפו להם אולרות כסף וזהו אם כזהמות ארץ כדמו
 הלא לתחלה יבקש איש חקר חכמה . ויען הליכות עולם לא ידעו ותולדות
 הזמנים וקורותם נעלמו מואחס יולאי ונשפט מעוקל , החלמוד לא יעלה צידם
 והמקרא לא למדו , נשאר ערום וחסר כל חכמה . אבות ! השכחתם כי חיטוך
 הזנים יסיד מוקד ואזן פנת אושר האדם זמני וכלאי ואחס תאחזו את היסן
 נוטן בעצור המכהג הנהוג תימים ימימה , כאשר אחר המורה ח"א פל"א : והוא
 ההרגל והלימוד כי האכסים בעצמם אהבים מה שהורגלו בו וטעים אליו עד שאתה
 תראה אנשי הכפר כפי מה שהם ונתייעו רחילת ראשם וגופם והעדר הסכאות
 ולוק הפרנסה יואסו המדינות ויצחרו העניים הרעים המורגלים . ואומנם כן
 הוא הקצה עתה אשר האבות אין להם פכאי להסביח על זניהם מאשר יעיק להם
 עול הפרנסה ונלוך העתים יצרא בקרצם רוח כחה לכל יופי וכגבצ . ולקיים וסכנתם
 לזניהם יסלחו אותם אל בית הלימוד . והרצנים לא ישימו לב לחקן קדר הלימוד
 וגם קומע אין להם . אשר על זה העיד בעל יע"ד ח"א דף כ"ה : צעו"ה הן
 לרעה ומארת צדור הזה חכמי הדור ובעלי יראה רואים כל פרצה מצעלי זרוע
 ויד רמה , וכחה מהמונים עם וסותקים . והן מי עור כושלם וחרש כוללכי
 אשלה , רצני ארלנו כרוצם לא למדו חכמות ונעדריס מדייעת הלסון לכלכל דבריהם
 בדרכתם . ודי להם אם למדו דיני איקור והיתר לידע אם יש צחצחיל ששים ואין
 בהם צנותן ועם לטבח בקצרה ישרה . לרוצ המה אלה האומר עליהם אלוהי
 כסף לא מעשה לך , טועלים קטנים ומחצלי כרם ה' לזאות אהבים הרצנות ויקנו
 העטרה עצור כסף . כאשר לעק על זה צווקכת סנהדרין דף ג' בחדושי ונהר"ש
 אלקי כסף זה דיין סנתן כסף צקציל שהעמידוהו . (ראה כל המאמר צפתח דבר
 לכפרי אמרי ישר) ורש"י צושלי אומר ראש עושטה כף רומה וני שהוא עני
 בחורה מורה הוראת סקר . וכן יו"ד הלכות כבוד רבו ות"ח : תלמיד שלא הגיע
 להוראה ומורה הרי זה טועה רטע וגם רוח ועליו כאמר כי רצים חללים הפילה .
 וצטס הטור שם : ותלמידים הקטנים הקופלים להורות וליטצ צראש לתהגדל
 צפני עמי הארץ מרצים ומחוקות ומחריצין העולם , ומכצין נרה של הורה .
 כי הכל הולך אחר הפרנס כמו שאמרו (תענית כ"ד) והי"א אם מעיני העדה נעשתה
 צקגה וסל לכלה צזון סעיניה יפות אין כל גופה לריכה צדיקה , וצזון שאין
 עיניה יפות כל גופה לריכה צדיקה פרט"י כך צזון שהפרנסים הגונים כל הדור
 עוצים ניכהו ואם אינם הגונים ודאי כל הדור רטעים . והנה אחרי
 כל הדברים האלה כל מסכיל יצין כי רק אלה היודעים קורות העתים והסתלקות
 הקצלי והחוקרים אחר מוקור כל מלה , מנהג ודין המה חפסים ונהצלי קוא , ויאחצו
 המכמות ודורשיהם כאשר כחצ הרצ החכם המהולל עוה"י יהודה לעוו צמ"ע צן

חכמה
 חכמה

חכמה : כי היודעים העבר , קורחיו אשר לרר בכפיו לא ילכו אחורנית בהחכמה
 ואשר ירדו צועלות קלם החכמה לא קאלו יתוח עולם ולא הצינו סכות דור
 ודור ודורסיו . והוכחתי למדי כי ליעוד החכמות מועיל להצנת התורה ולאהוב
 את הקס הכבד ככל לצב , כמו שאמר הרב אצ"ע זקפרו יסוד מורא ע"ז :
 ע"כ יש לאדם לזקק כל דבר שיציאו לאהוב את אלהים ללמוד תורתו אשר נקרא
 למטה רצינו ע"ה על הר סיני בקולות וברקים וללמוד התלמוד הוא תורה טבע"פ
 כי צלחי תורה טבע"פ אי אפשר להצין תורה טבע"פ וללמוד חכמות
 ולחפש האמונות ולא יתעסק בהצלי העולם רק להתצודד ללמוד ולהגות בתורת
 הקס ולשחר מלותיו , ויזקק מאלהים שיאליל עליו וחכמתו לכל יקבל בלימוד
 החכמות , כמו שאמר בחדושי עהר"ט זרכות פ"ג דף י"ז רחייז כל אדם להשכיל
 זידיעת מליחותו ואחדותו ויכלתו וידיעת דרכיו ית' צ"ה כפי יד טכלו של אדם אך
 ע"פ אמונתו והתורה וכל מה טכראה לו זטכלו טהוא נגד תורתו הקדושה
 לא יאמין זו ויתלה הדבר זקק טכלו וז"ט ר"ע גמור זכל לצדך וכן לדעת
 דרכי ה' אשר מוטו ממלא מופת למליחותו ואחדותו ויכלתו טהוא ודאי דבר
 גדול כי גם הליט מטה רצינו ע"ה זיקס ע"ז הודיעני לא את דרכיך . קוף דבר
 ראיו כי לירד לחוך עמקת דברי חכמינו הראשונים והאחרונים ההכרח לידע
 קורות חייסם (וכן מועיל הקריאה זקפור מנעשה החסידים באגדות אשר זאלו
 טס כי כל אלה מעוררים את הטכל להתייעץ ולעשות כמעטיהם הנחמדים .
 מסלת ישרים פכ"ז) קורות תורה טבע"פ חן נטחלטלו ונטחלטלו
 חן מנקור תורה טבע"פ פלגי מים רצים אדירים מןצרי יס התלמוד ילאו .
 מפלג אלהים מלא מים החכמה נפלגו והיו להרצה ראשים וכל הנחלים האלפים
 אל הים התלמוד ומנקוס טזא מנקור חיים תירת מטה טס הם טצים ללכת . וכל
 הנמא לדבר ה' ילך למיש המזלים מוצר מים חיים מגלת עליות יורדת
 ומורס עז מננוח לאדם . לקח טוץ תורת מטה מחוקקנו הערוף כמטר לקחה הזל
 כעל אמרוחיה העהורות . טחקים הרעיפו טל אורות חיינו גם הרים נטפו מים
 זה סיני זקודק ומלפני ה' אלהי ישראל אשר חיי עולם נטע זחוכינו זחורה עץ
 חיים למחזיקים זה , לקול תחו המון מים זראט חלות התורה גטס נדבות חמף
 אלהים לזרי לצב . טרי מטר מלכי רצק יטבעו נפט מוטל טמים ונפט רעבה
 ממלא טוץ . יאכלו עמים מיערת דצט ומחרנה עיניהם , יאמרו אוהבי ה' לכו
 דודים נלא טדי תרונות החכמה המלאים ומגד זחוחות טמים וכלקט אמדים אחרי
 הקולרים זטדה תרונות התורה והחכמה , נטכיימה לברומים כרס הילצחות אשר עזקוהו
 זגדרים וסיגים חכמי לצב אשר לא נטאו לקווא נפטס אך לתורה ולתעודה הקדישו
 עתותם . גדרס אל תהרסו ואל תטיבו בזול עולם בזולות טגבלו ראשונים , דרך מלך
 של עולם נלך כאשר נאמר אחרי ה' אלהיכם חלכו להדציק זמלותיו זו מדצקו ואותה
 תעבודו לטוץ לכס כל הימים .

היה טלוד , ככס מים קח זיהל ה' אלהי יס אלה
 דתי טולתו זכורו זיהלנו מים קח כנחל המדי (מדינת יבוס ילימות)
 זיהלנו מים ילי . זכ קח כנחל המדי מים ילינו זיהלנו מים ילינו